

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

ΧΡΟΝΙΑ Β'. ΙΟΥΝΙΟΣ 1928 - ΤΕΥΧΟΣ 7^ο

ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Ο ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΥΣ: «Δὲν θέλω νὰ σᾶς κουράσω περισσό-
τερον κύριοι ἔνορκοι. Τὰ γεγονότα, μᾶς ἔδωσαν τὴν ἀπό-
δειξιν τῆς ἔνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου. Καὶ ἄμως οὗτος
ἔξακολουθεῖ νὰ ἀρνεῖται μὲ κυνισμόν. Ἡ ἀρνήσις τοῦ ἀπο-
δεικνύει ὅτι στὰ χέρια τῆς δικαιοσύνης βρίσκεται ἕνας
ἀπὸ τοὺς τύπους ποῦ κακουργοῦν ἐνσυνείδητα, ἕνας ἀπὸ
τοὺς ἐπικινδύνους γιὰ τὴν κοινωνίαν τύπους, δίχως ἴχνος
στοργικοῦ αἰσθήματος μέσα του, καὶ μὲ μοναδικὸν ἐλατή-
ριον τῆς ζωῆς, τὸ μῖσος γιὰ τοὺς ὁμοίους του, τὴν κατα-
στροφὴν καὶ τὸ ἔγκλημα. Ἡ κοινωνία ἀνέθεσε σ' ἐσᾶς τοὺς
ἀντιπροσώπους της νὰ τὴν ὑπερασπισθεῖτε. Πράξετε τὸ
καθῆκον σας»...

Σπάνια ὁ δημόσιος κατήγορος γίνεται συμπαθὴς στὸ
ἄκροατήριον. Ὅταν προπάντων ζητᾷ ἀπὸ τὸ δικαστήριον,
τὴν ἐπιβολὴ τῆς κεφαλικῆς ποινῆς γιὰ νεαρὸν κατηγορού-
μενον, μὲ ἐξωτερικὸν ποῦ κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον, τότες ἡ εὐ-
φράδεια του προξενεῖ δυσφορίαν, καὶ στοὺς ἐνόρκους ἀκό-
μα. Γι' αὐτὸ μόνις τέλειωσε τὸ κατηγορητήριον του, ὅλοι
στὴ σάλα τοῦ κακουργοδικείου ἐννοιώσαν ἕνα αἰσθημα ἀ-
νακουφίσεως καὶ τὰ βλέμματα στράφηκαν περίεργα πρὸς
τὸ μέρος τοῦ κατηγορουμένου. Αὐτὸς χλωμὸς καταβλημέ-
νος, ἄκουε ὡς ἕνα σημεῖο μὲ ἀπάθεια, τὸ κατηγορητήριον,
σὰν νὰ πρόκειτο γιὰ κάποιον ἄλλον. Στὶς τελευταῖες ὁμως
φράσεις τοῦ εἰσαγγελέα, ξετινάχτηκε, σὰν νὰ διαπέρασε
ἠλεκτρικὸν ρεῦμα τὸ σῶμα του. Τὸ χλωμὸν του πρόσωπο χρω-
ματίσθηκε, κ' ἀπὸ τὸ ἄπλανο μάτι του ξέφυγαν ἀστρα-
πές. Μιὰ γυναίκα, ὄμορφη ἀκόμα, μὲ βαμμένα μαλλιά
τὸν κατέβλεπε μὲ τὶς ματιές της. Ἡ ταραχὴ του ἔγινεν
ἀντιληπτὴ καὶ στὸν Πρόεδρον καὶ στοὺς ἐνόρκους... Γιὰ
μιὰ στιγμή ἐπικράτησε ἀπόλυτη σιγὴ μέσα στὴ σάλα, προ-
μύνημα κάποιου δραματικοῦ ἐπισοδείου...

— Τὸν λόγον ἔχει ἡ ὑπεράσπις, εἶπεν ὁ Πρόεδρος.

Ὁ δικηγόρος τῆς ὑπερασπίσεως ὀρθός, ἔτοιμος γιὰ τὴν μονομαχίαν, τακτοποιοῦσε τὸ χαρτοφύλακα πάνω στὸ θρανίον του, καθυστερώντας ἔξεπιτήδες, γιὰ νὰ γεννήσει τὴν ἀνυπομονησίαν, καὶ νὰ ἐξαναγκάσει σὲ προσεκτικώτερη παρακολούθησιν τῶν ἐπιχειρημάτων του. Μετὰ τὸν εἰσαγγελέαν ἦταν ἡ σειρά του νὰ ἐπωφεληθῆ ἀπὸ τὴν ἔλασθησιν αὐτῆς δίκης, γιὰ ἐξασφάλισιν πελατείας. Εἶχε πεποίθησιν στὴ νίκη. Τὰ ἐπιχειρήματά του ὁ εἰσαγγελέας τὰ βάσισε πάνω σὲ ὑποθέσεις ποῦ αὐτὸς μποροῦσε νὰ καταρτίσει. Ὁ κόσμος ἦταν βέβαιος γιὰ τὴν ἐνοχλήν του πελάτην, δὲν βρέθηκεν ὅμως καμμιά ἀπὸ τὴν καταθλιπτικὴν ἀποδείξειν, ποῦ αἴρουν τελειωτικὰ τὴν ἀμφιβολίαν τῶν ἐνόρκων καὶ τοὺς κάνουν νὰ γυρίσουν στὰ σπῆτια τοὺς δίχως τύψεις, ὕστερα ἀπὸ μιὰ καταδικαστικὴν ἐτυμηγορίαν. Τὰ λόγια του θὰ τοὺς κλόνιζαν ἀκόμα περισσότερο.

Ὅλοι τώρα ἦσαν ἔτοιμοι νὰ τὸν ἀκούσουν. Οἱ ἐνόρκοι περιέμεναν. Τὰ κεφάλια τῶν ρεπόρτερ σκυφτά, καὶ τὰ μολύβια τῶν ἔτοιμα, νὰ ἀποθανάτισουν τὴν ἱστορικὴν τὴν δύναμιν. Οἱ σκιτσογράφοι ἀντίκρου τοῦ δούλευαν κι' αὐτοὶ γιὰ τὴν δόξαν του. Ἐνας ξηρὸς βῆχας, προμύνημα τῆς ἀρχῆς τοῦ λόγου, μιὰ ἀπότομη διευθέτησιν τῶν μαλλιῶν, μιὰ νευρική μεταθέσιν τοῦ χαρτοφύλακα, καὶ μονομιᾶς οἱ πρῶτες τυπικὲς λέξεις. «Κύριοι Ἐνόρκοι!»

Δὲν πρόφταξε νὰ προχωρήσει. Ὁ χαρτοφύλακας ποῦ καθότανε πλαῖν στὸν ἐνοχὸν προσπαθοῦσε νὰ τὸν συγκρατήσῃ στὴ θέσιν του, πιέζοντας μὲ χέρια βάνανσα τοὺς κομποῦς ὅμους του...

— Δὲν ἔχω καμμιά πρόθεσιν νὰ δραπετεύσω, τοῦ εἶπεν ὑψηλόφωνα κείνος μὲ μιὰ παρὰξενὴ ἐπιβολήν. Ἄσε με, θέλω νὰ μιλήσω κι' ἐγώ...

Τὸ κουδούνι τοῦ προέδρου μίληκε σ' ἐνέργειαν...

— Κατηγοροῦμενε, περισσότερην εὐλάβειαν παρακαλῶ.

Ἡ γυναῖκα μὲ τὰ βαμμένα μαλλιά τινάχτηκε ὀρθία ἀπ' τὴν θέσιν της... Δυὸ γνωστοὶ ἔμποροι τῆς γυναικείας σάρκας, θεαταὶ τῆς πρωτοκαθεδρείας κυττάχθηκαν...

— Δὲν σοῦ τᾶλεγα ψυθίρισεν ὁ ἕνας, τοῦ ἄλλου, κουνώντας τὸ κεφάλιν.

— Σίγουρα, θὰ κάνει καμμιά βλακείαν, εἶπε μιὰ νοστι-

μοῦλα, καπελλοῦ τὸ ἐπάγγελμα, στὸ μεσόκοπο γείτονά της. Ἄχ πὼς φοβᾶμαι Θεέ μου!..

— Μὴν γλυκοσαλιάζεις γι' αὐτὸν μονάχα, κορίτσι μου, τῆς ἀπάντησε κείνος μὲ μάτι λάγνο, ἔχει κι' ἄλλους ἐδῶ μέσα, ποῦ θὰ σοῦ κάναμε ὅλα τὰ χατήρια...

— Κάτσε στὴ θέσιν σου κυρά μου, νὰ βλέπομε κι' εμεῖς, φώναξε κάποιος στὴ γυναῖκα μὲ τὰ βαμμένα μαλλιά...

Τὸ κουδούνι τοῦ προέδρου, χτύπησεν ἐπιτακτικώτερον... Ἡ ἡσυχία ἀποκαταστάθηκε, καὶ μιὰ μολυβένια γαλήνη πάλιν, προάγγελος τῆς καταγίδας, βασίλειψε στὴν αἴθουσαν. Τὰ μάτια τῶν ἐνόρκων, τοῦ προέδρου καὶ τῶν δικαστῶν ἐξακλουθοῦσαν νᾶναι καρφωμένα πάνω στὸν κατηγοροῦμενον. Οἱ θεατὲς ποῦ δὲν εἶχαν καλὴν θέσιν στραβολαίμιαζαν, πασχίζοντας κι' αὐτοὶ, νὰ μὴ χάσουν τίποτα ἀπὸ τὴν ἔκφρασιν καὶ τὰ λόγια τοῦ ἡρώα τῆς ἡμέρας. Τὴν πρὸ ἀνήσυχην ὅμως ἔκφρασιν εἶχεν ὁ δικηγόρος τῆς ὑπερασπίσεως, ἡ γυναῖκα μὲ τὰ βαμμένα μαλλιά, καὶ μιὰ μεσόκοπη στρουμωμένη στὴ γωνιά τῆς αἴθουσας.

— Ἐμπρὸς κατηγοροῦμενε, ἔχεις τὸν λόγον.

— Ἦθελα νὰ πῶ δυὸ λογάκια στὸν κύριον ἀπὸ κεῖ, εἶπεν αὐτὸς δείχνοντας τὸν εἰσαγγελέαν.

— Αὐτὸ δὲν ἐπιτρέπεται, ἀπάντησεν ὁ Πρόεδρος, θὰ ἀποτείνεσαι σ' ἐμένα γιὰ ὅτι ἔχεις νὰ πεῖς.

— Πάει καλά... Ὁ κύριος εἰσαγγελέας, δικαίωμα του μὲ τρικλοποδιᾶς νὰ πασχίσει νὰ μὲ στείλει στὴν καρμάνολιαν· αὐτὸ τὸ καλεῖ τὸ ἐπάγγελμά του· νὰ μὲ παρουσιάζει ὅμως στὸν κόσμον γιὰ τέρας ποῦ δὲν μπορεῖ ν' ἀγαπήσει, αὐτὸ, νὰ μὲ συμπαθᾶς κύριε Πρόεδρε, μοῦ φαίνεται πρόστυχο.

Ὁ πρόεδρος ἔκανε νὰ τὸν διακόψει, ὁ εἰσαγγελεὺς ὅμως τὸν σταμάτησε μ' ἕνα νεῦμα καὶ τὸν ρώτησεν ὕπουλα.

— Καὶ πὼς μπορεῖ ν' ἀγαπήσει κείνος ποῦ σκοτώνει;

— Ἐ! τὸ λοιπὸν αὐτοῦ γελίεσαι, εἶπε μὲ ὀρμὴν ὁ κατηγοροῦμενος, γιὰτὶ ἄ δὲν ἀγαποῦσα, δὲ θὰ σκότωναν!...

Μιὰ βοή ἐσηκώθηκε στὴν αἴθουσαν.

— Μὴν τὸν πιστέψεις κύριε Πρόεδρε! ψέμματα! ψέμματα, λέει, φώναζεν ἡ μεσόκοπη...

Ἡ ἄλλη μὲ τὰ βαμμένα μαλλιά ἔβγαλε μιὰ φωνή, μισοσηκώθηκε, καὶ ξανάπεσε στὸ κάθισμά της.

— Ἀέρα! ἀέρα!.. ἡ γυναῖκα λιποθύμησε, φώναζαν δυνὸ τρεῖς...

— Δὲν εἶνε τίποτα... εἶπε κείνη μὲ μισόκλειστα μάτια... σωπάστε... μὴν κάνετε φασαρία γιὰ μένα...

— Κύριε Πρόεδρε, διαμαρτύρομαι, φώναξεν ὁ δικηγόρος τῆς ὑπερασπίσεως. Ὁ κατηγορούμενος δὲν ἔχει σῶας τὰς φρένας... Τὸ μαρτυροῦν τὰ λόγια του!...

— Ἐσύ, τοῦ εἶπεν ὁ νεαρὸς ἐγκληματίας εἰρωνικά, νὰ μὴν προσθέρνεις.. Ἄν εἶνε γιὰ τὴν ἀμοιβή σου νᾶσαι ἥσυχος, τὰ ρέστα θὰ σοῦ τὰ μετρήσει ἡ μάνα μου.

Τὰ ἐπανελημμένα κουνουίσματα τοῦ Προέδρου, κι' ἡ φοβέρα πὸς θὰ διατάξει νὰ κενωθεί ἡ αἴθουσα, ἔφεραν στὸ τέλος τὸ ἀποτέλεσμά τους.

— Ὡστε ἀφορμὴ τοῦ ἐγκλήματός σου ἦταν γιὰ τὴν ἀποδοῦσε; ρώτησε τὸν κατηγορούμενο μὲ τόνο γλυκερό.

Κεῖνος ἔσκυψε τὸ κεφάλι σωπαίνοντας.

— Τότες γιὰ τί ἔκλεψες; ἐπανέλαβε. Τὶ γένηκαν τὰ κοσμήματά της;

— Ξέρω κι' ἐγὼ τί γένηκαν; θὰ τᾶχει κρύψει ἡ μάνα μου, γιὰ νὰ νομιστεῖ πὸς τὴν σκότωσαν κλέφτες...

— Κύριε Πρόεδρε, εἶπε μὲ ὀρμὴ ὁ δικηγόρος τῆς ὑπερασπίσεως, ἐπιμένω στὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ὁ πελάτης μου ἔπαθε διασάλευσιν φρενῶν. Ἀπόδειξις ὅτι δὲν περιορίζεται στὴν ἀνισόρροπη ὁμολογία, ἀλλὰ κατηγορεῖ καὶ τὴ μητέρα του. Ζητῶ ἀπὸ τὸ δικαστήριον ἀναβολὴ γιὰ νὰ ὑποβληθεῖ σὲ φρενολογικὴν ἐξέτασιν.

— Συμφωνῶ μὲ τὴν ὑπεράσπισιν γιὰ τὴν ἀναβολήν, εἶπε ὁ εἰσαγγελεὺς, γιὰ διαφορετικοὺς ὅμως λόγους... Ἐπιβάλλεται ἡ προφυλάκισις τῆς μητέρας του, καὶ ἡ ἀναζήτησις τῶν κοσμημάτων.

— Τὸ δικαστήριον ἀναβάλλει γιὰ πέντε λεπτὰ τὴν συνέχισιν τῆς δίκης εἶπεν ὁ Πρόεδρος, χτυπῶντας τὸ κουνουρί. Στὸ μεταξὺ ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὸν κατηγορούμενον...

— Τόνη τρολλάθηκες; τί εἶν' αὐτὰ ποῦ εἶπες! φώναξεν ἡ μεσόκοπη γυναῖκα ἀπὸ τὸ βᾶθος τῆς αἴθουσας μόλις ἀποσύρθηκαν οἱ δικασταί.

— Σώπαινε κυρά, τῆς ἀπάντησεν ἓνας χωροφύλακας,

ἀπαγορεύεται νὰ μιλάς μὲ τὸν Τόνη σου.

— Νὰ ἡ μητέρα του! φώναξε κάποιος. Αὐτὴ θάνε...

Ὅλοι σηκώθηκαν ὄρθιοι, βλέποντας πρὸς τὸ μέρος τῆς. Ἡ γυναῖκα μὲ τὰ βαμμένα μαλλιά τὴν ἐπλησίασε παραμερίζοντας μὲ δυσκολία τὸν κόσμο. Κάτι τῆς εἶπε στ' αὐτί, κι' ἡ ἄλλη μονομιᾶς μὲ ὄψη τρομαγμένη ἔκανε νὰ βγεῖ ἀπ' τὴν αἴθουσα. Δὲν πρόφταξε νὰ περάσει τὴν πόρτα. Τὸ χέρι ἐνὸς ἀξιωματικοῦ τῆς χωροφυλακῆς ἔπεσε βαρὺ πάνω στὸν ὄμο της.

— Ἐλα μαζύ μου κυρά, τῆς εἶπεν, ἔχω διαταγὴ νὰ σὲ συλλάβω...

— Τόνη τί ἔκανες! φώναξε πάλι κείνη καὶ ἀκολούθησε τὸν ἀξιωματικό, ἐνῶ τὴν ἴδια στιγμὴ, ὁ Πρόεδρος μὲ τοὺς δικαστὰς ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ βᾶθους, κι' ὁ εἰσαγγελεὺς ἀπὸ μιὰ διπλανή, ξαναμπήκαν στὴν αἴθουσαν καὶ καθήσαν στὶς θέσεις τους. Τὸ προεδρικό κουνουρί διέκοψε τὸ θόρυβο.

— Κατόπιν τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ κατηγορουμένου ἡ δίκη ἀναβάλλεται δι' αὔριον. Ἐπιβάλλεται νὰ χυθεῖ διὰ τῆς ἀνακρίσεως ἄπλετον φῶς ἐπὶ τοῦ ἐγκλήματος.

— Καμμιά ἀνάγκη νὰ κουράζεστε, εἶπεν ὁ κατηγορούμενος σαρκαστικά... Πῆς μονάχα νὰ ποῦ δώσουν χαρτί καὶ μελάνι καὶ θᾶχεις γραφτὲς αὔριο οὔλλες τίς πληροφορίες ποῦ σοῦ χρειάζονται...

— Κόφτο βλάκα, εἶπε μέσα στὰ δόντια ὁ ἓνας ἀπ' τοὺς προαγωγούς.

— Κάναμε λάθος ποῦ δὲν τοῦ σπάσαμε τὰ μοῦτρα, ψυθίρισεν ὁ σύντροφός του μὲ ὀργή.

— Θὰ διατάξω νὰ σοῦ δοθοῦν τὰ χρειώδη γιὰ γράψιμο εἶπε στὸν κατηγορούμενο ὁ Πρόεδρος. Στρέφοντας κατόπιν στὸ χωροφύλακα πρόσθεσε. Εἶνε περιττὸν νὰ ὀδηγηθεῖ στὰς κεντρικὰς φυλακὰς... Ἀπόψε νὰ μείνει στὸ ἀπομονωτήριον τοῦ δικαστηρίου, ὑπὸ αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν... Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπικοινωνία του μὲ κανέναν, ἀπολύτως...

Ὁ Πρόεδρος κοιμήθηκε ἀργὰ κεῖνο τὸ βράδυ. Ἡ παρτίδα τοῦ πόκερ, δὲν εἶχε πάει καλά. Ἀναγκάστηκε νὰ τὴν σταματήσει στὶς τρεῖς μετὰ τὰ μεσάνυχτα γιὰ τὴν ἔπρεπε

νά ξυπνήσει πρωί για τὸ κακουροδικεῖο. "Ἄνοιξε τὰ μάτια δύσθυμος μὲ τὴν ἀφαίμαξι ποῦ τοῦ γένηκε. Στὸ μυαλό του, πρὶν σηκωθεί ἀπ' τὸ κρεβάτι, ἐξακολουθοῦσε νὰ κάνει συνδυασμοὺς γιὰ τὰ κόλπα ποῦ τοῦ ἦρταν ἀνάποδα. "Ἐνα πρὸ πάντων ποῦ τοῦ κόστισε τὴν κάσσα, τὸν ἐνοχλοῦσε πολὺ. «Τὶ γκίνια, μουρμούρισε. "Ἄν ἔλεγα πάσσο, δὲν θάνοιγε κανένας ἄλλος καὶ θὰ τὴν γλύτωνα». Πίεσε τὸ κουδοῦνι καὶ μπῆκεν ὁ ὑπηρέτης.

— Τὶ ὥρα εἶνε ; ρώτησε.

— "Οχτῶ περασμένες. "Ἐνας χωροφύλακας σὰς περιμένει μὲ κάτι χαρτιά...

— Φέρε μού τα.

— Εἶνε λέει σπουδαῖα, καὶ πρέπει νὰ τὰ παραδώσει στὰ χέρια σας.

— Πέστον νάρθει μέσα, εἶπε τότες ὁ Πρόεδρος καὶ σηκώθηκεν ἀπ' τὸ κρεβάτι.

— Οἱ ἀποκαλήψεις τοῦ κατηγορουμένου, εἶπεν ὁ χωροφύλακας, δίνοντάς του ἕνα μεγάλο φάκελλο. "Ἐγραφεν ὅλη τὴ νύχτα...

— Καλά, πήγαινε... "Ἀφησέ με καὶ σύ, πρόσθεσε στὸν ὑπηρέτη. Δὲν θέλω νὰ μ' ἐνοχλήσει κανεὶς.

"Ἀπὸ τὸ μυαλό του ἔσβυσαν μονομιᾶς οἱ δυσάρεστες εἰκόνας τῆς νύχτας, κι' οἱ συνδυασμοὶ τοῦ πόκερ. "Ὁ δικαστὴς ξαναβρῆκε τὸν ἑαυτό του. Δίχως νὰ ντυθεῖ, μὲ τὸ πιτζάμα ὅπως ἦταν, κάθισε στὸ μικρὸ γραφεῖο τῆς κάμαρας του, ἔβαλλε τὰ ματογιάλια, ξέσκισε βιαστικά τὸ φάκελλο, κι' ἀρχίνησε νὰ διαθάζει μὲ δίψα τὶς κόλλες ποῦ ξεχύθηκαν ἀπὸ κεῖ μέσα. Τὸ γράψιμο μὲ μολύβι, οἱ φράσεις ἀνώμαλες, γεμάτες ἀνορθογραφίες, μὲ γράμματα ποῦ ἀνεβοκατέβαιναν δίχως νὰ ἀκολουθοῦν μιὰ σειρὰ, ὅλ' αὐτὰ φανέρωναν τὴ ψυχικὴ ταραχὴ κείνου ποῦ συνέταξε τὸ πολυσέλιδο γράμμα. "Ἐκφρασι δογῆς ζωγραφίστηκε στὸ πρόσωπο τοῦ Προέδρου μὲ τὶς πρώτες φράσεις ποῦ διάβασε. Προχωρώντας ὅμως, ἂν καὶ τὸ κατώρθωνε μὲ μεγάλη δυσκολία, τὸ ἐνδιαφέρον ἀντικατάστησε κάθε ἄλλο συναίσθημα. "Ὅταν τελείωσε ἔμεινε σκεπτικὸς στὴ θέση του ἐπὶ ἀρκετὴ ὥρα.

Στὴν ἰδιαίτερη αἴθουσα τῶν δικαστῶν, ὅπου τὸν πε-

ρίμεναν οἱ συνάδελφοί του, δίνοντας τὸ γράμμα στὸν εἰσαγγελέα, τοῦ εἶπε :

— Δὲν ξέρω ἂν ἔχομε νὰ κάνομε μὲ κακοῦργο, μὲ ἀνισόροπο, ἢ μὲ δυστυχισμένο ποῦ ἔπασσε θῦμα τῶν συνθηκῶν. Διαβάστε καὶ πῆτε μου τὴ γνώμη σας. Οἱ ἀποκαλύψεις του εἶνε πλήρεις...

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΤΟΝΗ

«Αὐτὸς ὁ κύριος εἰσαγγελέας ποῦ θαρρεῖ πῶς κάτι κάνει ψευγαδιάζοντας ὅποιον τοῦ πέσει στὰ χέρια, δὲν ξέρει τὶ τοῦ γίνεται... Μὰ καὶ τοῦ λόγου σου κύριε Πρόεδρε ὁ ἴδιος εἶσαι. Κι' οὔλοι αὐτοὶ ποῦ κάτσατε στὶς πολυθρόνες γιὰ νὰ μὲ δικάσετε δὲν ἔχετε ἰδέα ἀπὸ τίποτα, καὶ νὰ μὲ συμπαθᾶς ποῦ σοῦ τὸ λέω ἔτσι ξεκάθαρα... Γράφω σ' ἐσένα ἐπειδὴς κατάλαβα ἀπὸ κάτι ματιές ποῦ μουρμούριζες, πῶς δὲν ἔχεις χάσει ὀλότελα τὸν ἀνθρωπισμὸ, ἀνακατώνοντας στὸ μυαλό, μέρα καὶ νύχτα, οὔλα αὐτὰ τὰ κουροφέξαλα, ποῦ λέτε νόμους, καὶ ποῦ κάναν οἱ πλούσιοι, γιὰ τὴν εὐκολία τους, γιὰ νᾶνε ἐν τάξει μὲ τὶς ἀτιμίες τους... Μὰ εἶνε κουροφέξαλα καὶ γι' ἄλλο λόγο... Γραφήκανε δῆθεν γιὰ νὰ ἐπιβάλλουν τὴ δικαιοσύνη δίχως νάχουνε καμιά σχέση μ' αὐτὴ... Γιὰ νὰ δικάσει κανένας τὸν ὄμιό του, δὲν τοῦ χρειάζονται οἱ νόμοι αὐτοὶ, τοῦ χρειάζεται νὰ ξέρει κατὰ βάθος τὸν κόσμο. "Ἐσεῖς ποῦ τὸν μάθατε ; Μέσα στὰ γραφεῖα σας, γιὰ ξαπλωμένοι στὶς πολυθρόνες σας ; Τὶ ξέρετε ; Τὶ ἄλλο βλέπετε, ἐξὸν ἀπὸ κείνο ποῦ φαίνεται, κι' ἀπὸ τὰ τυπωμένα γράμματα ποῦ χοροσηδοῦν στὸ μυαλό σας γιὰ νὰ σκοτίζουν τὰ μάτια σας, καὶ ποῦ παπαγαλίζετε ἀπ' τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ ! "Ἄ δὲν ἦταν στὸ μέσο οἱ νόμοι σας, ἢ Νίτσα μου δὲ θάταν πεδαμμένη αὐτὴ τὴν ὥρα... μὰ οὔτε κι' ἐγὼ θάμουνα κλειδωμένος στὸ μπουντροῦμι τοῦτο, γιὰ νὰ μὲ βγάζετε ἀπὸ καιροῦ σὲ καιρὸ ὄξω, καὶ νὰ μὲ δείχνετε στὸν κόσμο σὰν ἕνα περιεργό ζῶο.

Κατὰ βάθος δὲν μοῦ κόφτει τίποτα. "Ἐχω ξοφλήσει μὲ τὴ ζωὴ ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ ἡ Νίτσα ἀφήκε τὸν κόσμo... Τὰ ψέμματα ὅμως τοῦ εἰσαγγελέα μὲ πείραξαν, γιὰτὶ εἶνε πρόστυχα... «Τὸ μῖσος εἶνε τὸ κυριώτερο ἐλατήριο τῆς ζωῆς μου», εἶπε. "Ἄν τὸ πιστεύει αὐτὸ θὰ πεῖ πῶς εἶνε βλά-

κας... Μὰ δὲν εἶνε... Ἄπ' τὰ λόγια του φαίνεται ἔξυπνος γιὰ τὴ δουλιὰ του... Τάπε αὐτὰ γιὰ νὰ τὸν πιστέψουν οἱ ἄλλοι... Τὸ λοιπὸν σοῦ γράφω μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ καταλάβεις τὶ τρέχει, καὶ νὰ δώσεις νὰ καταλάβουν ὅσοι δὲν τρώνε κουτόχορτο...

Εἶμαι εἴκοσι ἕξη χρονῶν πάνω κάτω. Ὡστὴν ὥρα πού πέθανε ἡ Νίτσα, δὲν πείραξα κανέναν... Ἦμουνα τίμιος ἄνθρωπος... Μὴ γελάς κύριε Πρόεδρε... Βέβαια κι' ἤμουνα τίμιος, καθὼς τὸ καταλαβαίνω ἐγώ... Ἀφοῦ ὁ πατέρας μου πέθανε φτωχός, δουλεύοντας οὐλὴ τὴ ζωὴ μεροκάματο, τὶ ἤθελες νὰ κάνει ἢ μάννα μου γιὰ νὰ θρέψει ἐμένα καὶ τ' ἀδέρφια μου; Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς δώδεκα πού κάθισαν γιὰ νὰ με δικάσουνε, θάνε σίγουρα ἕνα δυὸ ἀπὸ κείνους πού τὴν ὑποστήριζαν νὰ νοικιάσει τὸ σπῆτι πού ἀνοίξε, γιὰ νὰ γλεντοῦν στὰ κρυφὰ ἐκεῖ μέσα. Ἄν ἦταν ἀτιμὴ ἢ δουλιὰ τῆς μάννας μου, τότες γιατί κι' αὐτοὶ νὰ μὴν εἶνε ἀτιμοὶ πού τὴν ὑποστήριζαν; Ἄν ὁ χασάπης πού σφάζει τὸ βῶδι εἶνε αἰμοεόρος τὶ εἶνε κείνος πού τρώει τὰ μπιφτέκια του; Δὲν θέλω νὰ πῶ βέβαια πὼς ἡ δουλιὰ τῆς εἶνε ὡμορφη. Μὰ τὶ νὰ κάνει γιὰ νὰ ζήσει; Νὰ κλέψει; Ἐνα τέτοιο πράγμα μπορούσαμε κι' ἐγὼ κι' ἐκείνη νὰ τὸ κάνομε πολὺ εὐκόλα. Κάθε λίγο κοιμώτανε σπῆτι ἄνθρωποι μεθυσμένοι, καὶ ντόπιοι κι' ἐπαρχιωῆτες μετὸ πουγγὶ γεμάτο... Πολλοὶ τῆς ἔδιναν τὰ λεφτὰ καὶ τὰ κλείδωνε στὴν κάμαρά τῆς. Αὐτὸ θάτανε ἀτιμία... Ἡ δουλειὰ τῆς ἦτανε πρόστυχη... τὸ δέχομαι, ὅπως ἦταν πρόστυχο κι' αὐτὸ πού ἔκανα ἐγὼ μετ' τὴ Νίτσα. Εἶνε ὅμως σαγλὲς οἱ ἰδέες σας, πὼς δὲν μπορεῖ κανένας ν' ἀγαπήσει μιὰ γυναῖκα πού τὴν ἀφίνει νὰ πηγαίνει μετ' τὸν ἕνα καὶ μετ' τὸν ἄλλον, οὔτε πὼς κείνη δὲν μπορεῖ ν' ἀγαπήσει ἕνα τέτοιο ἄντρα. Τὴ Νίτσα δὲν τὴν ἀγάπησα γιὰ τὸ γλέντι. Ὁ πόθος μου γι' αὐτὴν δὲν ἔμοιαζε μετ' τοὺς δικούς σας πού ἀνάβουν καὶ σβύνουν σὰν ἀχυρόχορτο. Τὴν ἀγαποῦσα γιατί τὴ θεωροῦσα κτῆμα μου... ἕνα κομμάτι δικό μου πού ἀναγκαστικὰ ἄφρινα γιὰ μιὰ στιγμὴ στὰ χέρια τῶν ἄλλων, βέβαιος γιὰ τὰ δικαιώματά μου... Ἄ δὲ με καταλαβαίνεις κύριε Πρόεδρε τόσο τὸ χειρότερο γιὰ σένα καὶ γιὰ ὅλους ὅσοι κρίνετε πὼς δὲν μπορεῖ νὰ γένη μιὰ τέτοια ἀγάπη; θὰ πεῖ πὼς δὲν δοκιμάσατε ποτέ, μὰ οὔτε καὶ θὰ δοκιμάσετε τὶς ἀφάνταστες στιγμὲς, τὶς ἀπολαύσεις, πού δί-

νὴ μιὰ περίπτωσι σὰν τὴ δικιά μου... Κάθε μέρα ἡ ἀγάπη μου κεντριζότανε μ' ἕνα δυνατὸ διεγερτικὸ, μετ' τὸ μεθύσι μιὰς καινούργιας κατάρκτης. Ἡ γυναῖκα πού σ' ἀγαπᾷ ἔτσι, δὲ βλέπει μονάχα ἑσένα, γνωρίζει ἐκατό, πεντακόσιους καὶ μέσα σ' αὐτοὺς σὲ ξεχωρίζει... Νοιώθεις μιὰ περηφάνεια γιατί πάντα κερδίζεις στὴ σύγκρισί... Ἄν πῶ πὼς τὴν προτιμῶ ἀπὸ τὴν ἀνέφελη ἀγάπη ἐνὸς κοριτσιοῦ πού ἔγινε καὶ ἀπομένει μονάχα δικό σου θάλεγα ψέμματα, ὅπως θάλεγε καὶ κείνος πού, μὴν ἔχοντας ἔξασφαλισμένο τὸ ψωμί, ὑποστηρίζει πὼς προτιμᾷ τὴ θέση του ἀπ' τὸν πλοῦτο... Δὲν μπορεῖς ὅμως νὰ μοῦ ἀρνηθεῖς πὼς ἐσεῖς οἱ πλοῦσοι δὲν νοιώσατε ποτέ τὴ γλύκα τοῦ ψωμιοῦ ὅπως τὴν ἐννοίωσα αὐτὸς ὄρες, ὄρες. Μετ' δυὸ λόγια τὴ Νίτσα τὴν ἀγαποῦσα καὶ μ' ἀγαποῦσε καὶ κείνη ὡς ἕνα διάστημα, τόσο πού δὲν μπορεῖτε ν' ἀγαπήσετε ἐσεῖς...

Τὰ βράδια εἶνε ἀλήθεια, σὰν ἐρχότανε καὶ μ' εὔρισκε, κατασκοτωμένη ἀπ' τὴν κούρασι, δίχως κέφι, καὶ δίχως λαλιά στὸ λαρύγγι, μετ' πρόσωπο χλωμιασμένο, ἅμα ἔπλυνε τὶς μογιές. «Τόνη, δὲν μπορῶ πιά, μοῦ ἔλεγε, κίτταξε νὰ βροῦμε καμμιάν ἄλλη δουλιὰ...» Σὲ λίγο ὅμως τὴν ἔκανα καὶ ξανάβρισκα τὰ κέφια, καὶ κελαιδοῦσε χαρούμενα. Τὰ λόγια τῆς αὐτὰ μοῦ ξέσκιζαν τὰ σωθικά, καὶ μ' ἔκαναν νὰ συχάινομαι τὸν ἐαυτό μου. Μὰ τὶ μποροῦσα νὰ κάνω; Γράμματα δὲν ἤξερα ὅσα ἔπρεπε γιὰ νὰ παρουσιασθῶ πουθενὰ καὶ νὰ γυρέψω μιὰ θεσοῦλα... Δὲν ἤμουνα χεροδύναμος γιὰ χοντροδουλιὰ... Ἡ μάννα μου μ' ἀνέθρεψε, δίχως νὰ ξέρει τὶ κάνει, σὰν πλουσιόπαιδο μέσα στὴν ντεμπελιά, κι' ἔτσι τὴ μέρα πού ἐννοίωσα τὸν κόσμο, κατάλαβα πὼς εἶμαι κι' ἐγὼ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς πού πέρνουν τὸ δρόμο γιὰ τὸ ταξεῖδι δίχως προμήθειες, καὶ πού μετ' τὸ κεφάλι σκυμμένο ψάχνουν στὰ σκουπίδια νὰ βροῦν κάτι ἀπὸ κείνα πού πετοῦν ὅσοι γεννήθηκαν κάτω ἀπὸ καλὸ ἀστέρι... Πολλὲς φορὲς λαχάρησα νὰ σηκώσω κι' ἐγὼ τὸ κεφάλι ψηλότερα, μὰ δὲν ἦταν τυχερό... Ἄνοιξα δυὸ φορὲς μαγαζὶ μετ' τὶς οικονομίες τῆς Νίτσας, μὰ καὶ τὶς δυὸ ἔπεσα ὄξω... Ὁχι πὼς δὲν ἤξερα νὰ δουλέψω γιὰ νὰ τραβήξω τοὺς πελάτες, οὔτε πὼς δὲν ἤξερα τὰ κάλπικα πού τυλίγουν τοὺς χαλβάδες, ἤμουνα μονάχα βιαστικὸς καὶ δὲν περίμενα νὰ μαζέψωμε ἀρκετὰ γιὰ νὰ μπορέσω νὰ νοικιάσω σὲ καλὸ μέρος. Ἄμα δὲν τραβᾷ

τὸ μαγαζί, τὸ νοῖκι δὲν βγαίνει εὐκόλα, κι' οἱ νοικοκύρηδες δὲν πέρνουν ἀπὸ παρακάλια. Σὲ δεκαπέντε μέρες σοῦ τὰ βγάξουνε ἀλλὰ οὐνα ἀλλὰ ντοῦτε. Γι' αὐτὸ ἀποφασίσαμε μὲ τὴ Νίτσα νὰ μὴν καταπιαστοῦμε πιά τίποτα τοῦ ἐξασφαλίσουμε καλὰ τὴ δουλιὰ μας...

Ὡς τότες ἦτανε ἡ πιὸ πιστὴ γυναῖκα. Οὐλοὶ αὐτοὶ οἱ λιμοκοντόροι ποῦ τῆς κάνανε τὸν ὠμορφο, δὲ μετροῦσανε μιὰ δεκάρα... Κύνταζε τὴ δουλιὰ της... Οἱ ἄντρες ἦταν νούμερα, καὶ τίποτα παραπάνω, ὡστὴ μέρα ποῦ ὁ διάλογος μπῆκε στὴ μέση...

Διάβασε κῆριε Πρόεδρε καὶ θὰ μὲ καταλάξεις. Θᾶτανε τέσσερα χρόνια πάνω-κάτω ποῦ ἡ Νίτσα ζοῦσε μαζὺ μου κάνοντας τὴ ζωὴ. Ὅτι τῆς συνέβαινε κάθε μέρα, τὸ βράδυ μοῦ τῶλεγε μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ σίγμα. Σκοτωνότανε στὴ δουλειὰ γιὰ νὰ μαζώξει ὅσα μπορούσε, καὶ τὸ βράδυ ὅταν μετροῦσαμε τὴν εἰσπραξή, ἦταν ἱκανοποιημένη βρίσκοντας πὼς κέρδισε κάτι περισσότερο ἀπὸ χτές. Ξαφνικὰ ἐδῶ κι' ἔξη μῆνες ἀρχίησε νὰ γίνεται τεμπέλα, καὶ νὰ τὸ ρίχνει στὸ λούσσο... Ἐνῶ πρὶν ἡ δουλιὰ της ἦταν τ' ἀπόγεμμο, καὶ ποτὲς σχεδὸν δὲ ξενοχτοῦσεν ὄξω, τώρα δὲν ἔθγαινε πρὶν ἀπ' τὴς ἔξη, καὶ πολλὲς φορὲς γύριζεν ὑστερα ἀπ' τὰ μεσάνυχτα. Ὅταν τῆς ἔκανα τὴν παρατήρησι μοῦ εἶπε πὼς ἕνας γέρος πολὺ πλούσιος τὴν προσκαλοῦσε στὴν γκαρσονιέρα του... Στὸ μεταξὺ ἔπαψε σιγὰ σιγὰ νὰ μοῦ δίνει λογαριασμὸ γιὰ τὰ κέρδη της... Μοῦ ἔλεγε πὼς τώρα τελευταῖα, πέσαν πολλὲς γυναῖκες στὴν πιάτσα, καὶ χάνει κάθε μέρα τὴν πελατεία της... Τὸ πράμμα πῆγαινε στὸ χειρότερο, καὶ μιὰ μέρα μὲ πιάσανε τὰ νεῦρα... Τότες κείνη βλέποντάς με νὰ κατσουφιάζω. «Νὰ μὴν σοῦ κόφτει γιὰ λεφτὰ Τόνη, μοῦ ἔκανε, ὁ γέρος ἀξίζει ὅσα οὐλοὶ αὐτοί, καὶ θὰ μοῦ δώσει μονομιᾶς ὅτι τοῦ γυρέψω...»

Τὴν ἐπαύριο γύρισε σπῆτι πολὺ ἀργά. Θᾶτανε τρεῖς μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Μόλις μπῆκε στὴν κάμαρα πέταξε τὸ καπέλλο της χάμω καὶ ξάπλωσε στὴν πολυθρόνα λέγοντας: «Ὁῖφ! δὲν μπορῶ πιά, βασιγιέστησα». Θάρρεψα πὼς τὰ λόγια της ἦταν ἀπ' τὴν κούρασι καὶ τὴ συχαμάρα της δουλιᾶς. Τὴν πρόσεξα καλλίτερα καὶ κατάλαβα πὼς ἦταν μεθυσμένη, πράμμα ποῦ τῆς συνέβαινε πολὺ σπάνια ὄξω ἀπ' τὸ σπῆτι. Τὴν πλησίασα γιὰ νὰ τὴν χαϊδέψω, καὶ νὰ τὴν καλμάρω. Μονομιᾶς ὁμως ποῦ τῆς ἄγγιξα τὸ κεφάλι, ξετι-

νάχτηκε ὀλόρθη ξαγριεμένη λέγοντας: «Μπᾶς καὶ μοῦ θές χὰδια καὶ σὺ τώρα!... Αὐτὸ σοῦ ἔλειπε!» «Νίτσα τί ἔπαθες; κάνω, εἶμαι στὰ καλὰ σου;» «Ἄ! ναί, μοῦ εἶπε σφίγγοντας τὸ κεφάλι μὲ τὰ χέρια της, δὲν εἶμαι στὰ καλὰ μου, ἀλήθεια». Καὶ τότες ξέσπασε σ' ἕνα γέλοιο νευρικό ποῦ βάσταξε πολὺ ὥρα, ὥσπου τὸ γύρισε στὸ κλάμμα. Ἔπεσε πάλι στὴν πολυθρόνα, καὶ μὲ κρυμμένο τὸ κεφάλι, μέσα στὸ μπράτσο της, ἀνσσήκωνε τοὺς ὤμους μὲ τὸ κλάμμα ποῦ ἐξακολουθοῦσε. Σώπαινα ὡσότου συνέρτεται. Καταλάβαινα πὼς ἔτρεχε κάτι πολὺ σοβαρὸ, μὰ ἤθελα νὰ μοῦ τὸ πεῖ δίχως νὰ τὴ βιάσω.

Στὸ τέλος σηκώθηκε ἀπότομα, ἀνοίξε τὴ τσάντα της καὶ πέταξε ἕνα μάτσο χαρτονομίσματα πάνω στὸ τραπέζι.

— Λεφτὰ ἄλλο τίποτε... πάρε... Ἄ δὲ σοῦ φτάνουν γιὰ νὰ γλυτώσω... πὲς μου πόσα ζητᾶς!... Τὰ εἶπε αὐτὰ μὲ μεγάλη ὀργή, ἐγὼ ὁμως τρόμαξα...

— Νίτσα, τῆς φώναξα, ποῦ τὰ βρήκες ὄλ' αὐτὰ; μπᾶς καί...

— Μὴ φοβάσαι. Δὲν κλέω... μοῦ δίνουν ὅσα θέλω... μὰ εἶνε ντροπὴ ποῦ τὰ γύρεψα, εἶπε καὶ μὲ πλημυρισμένα τὰ μάτια κλείστηκε στὴ διπλανὴ κάμαρα. Αὐριο, εἶπα μέσα, θὰ ξετάξω τί τρέχει, καὶ τὴν ἄφησα ἡσυχῆ κείνη τὸ βράδυ. Πέρασα ὁμως μιὰ νύχτα πολὺ ἄσκημη...

Τὴν ἄλλη μέρα κατὰ τὴς δώδεκα, καθόμουνα στὸ καφεεντάκι ποῦ σύχναζαν κάτι ἄλλοι τῆς παρέας. Ἦμουνα μονάχος ἀκόμα. Ἔσπανα τὸ κεφάλι γιὰ νὰ βρῶ τὸν τρόπο νὰ μάθω τί ἔτρεχε... Ὁ διάλογος ἔβαλε πάλι τὸ πόδι του καὶ μὲ βοήθησε...

— Τόνη, μοῦπε κάποιος τῆς παρέας μόλις ἔκατσε πλαῖι μου, (περιττὸ νὰ γράψω τ' ὄνομά του) νὰ μὲ συμπαθᾶς γι' αὐτὸ ποῦ θὰ σοῦ πῶ, μὰ πρέπει νὰ πάρεις τὰ μέτρα σου...

— Τί εἶνε; τοῦ ρώτησα. Ἡ φωνὴ μου ἔτρεμε.

— Ἄν ἀφίσεις τὰ πράγματα νὰ τραβήξουν τὸ δρόμο τους θὰ χάσεις τὴ γυναῖκα σου.

Τὸν κύτταξα ἀποβλακωμένος, σὰν κείνον ποῦ βλέπει ξαφνικὰ νὰ τοῦ γκρεμνίζεται τὸ σπῆτι. Κεῖνο ποῦ φοβόμουνα ἦταν ἀλήθεια. Κάτι παρᾶξενό. Ἄν καὶ τὴ μέρα κείνη σηκώθηκα μὲ τὴ πρόθεση νὰ ξετάξω καὶ νὰ μάθω, τὴ στιγμὴ ποῦ μοῦ μιλοῦσε ἔλεγα μέσα μου. «Τί καλὰ

πού θάταν νά μὴν μάθαινα». Ἡ ἀμφιβολία εἶνε χίλιες φορές προτιμώτερη... Ἀὐτὸς ὅμως τὴ δουλιὰ του...

— Τὰ συνηθισμένα, ἐξακολούθησε. Σοῦ τὴν χάλασαν, σὰν πού ἔχουν χάλασει τόσες ἄλλες ὠστόσο. Πρέπει νὰ φερεῖς ἀντρίκια γιὰ νὰ μὴν τὴν χάσεις ὀλότελα. Ἔχει τὴν Τοτὼ μυστικοσύμβουλο. Κεῖνη μοῦπε οὐλὴ τὴν ἱστορία... Εἶνε ξετρελλαμένη μὲ τὸ γυιὸ τοῦ Πατρίκα τοῦ πλαγκιέρη...

Ἐνόσω προχωροῦσε ἐννοιωθα μῖσος γι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, πού πάσκιζε καλὰ καὶ σώνει νὰ τὰ μάθω οὐλα... Ἄν καταλάβαινε δὲν ἔπρεπε νὰ ρίχνει λάδι στὴ φωτιά... Ὅσο μιλοῦσε, τὸ αἶμα μοῦ ἀνέβαινε στὸ κεφάλι. Μὰ αὐτὸς τίποτα... Σταμάτησε πιά ὅταν δὲν εἶχε τίποτα νὰ μοῦ πεῖ. Ἐγὼ σὴναινα κυττάζοντάς τον.

— Τὶ μὲ ἀγριοκυττάξεις; μοῦ ἔκανε. Μπᾶς καὶ θάρρεψες πὼς ἔχω κανένα συμφέρο; Σοῦ τὰ εἶπα γιὰ τὸ καλό σου...

«Νίτσα! γιὰτὶ νὰ τὸ κάνεις αὐτὸ σὲ μένα, πού ἂν εἶχες ἀνάγκη θάκοθα τις φλέβες γιὰ νὰ σοῦ χαρίσω τὸ αἶμα πού τρέχει μέσα τους; Νίτσα! γιὰτὶ νὰ μὴν καταλάβεις πὼς δὲν εἶχα τίποτα πιδ πολύτιμο ἀπ' τὴ ψυχούλα σου; Τὶ πάει νὰ πεῖ ἂν αὐτὸς πού σοῦλεγε πὼς σ' ἀγαπᾶ ἦταν γυιὸς τραπεζίτη; Ἄν ἔσκιζες τὴν καρδιά μου θὰ τὴν ἔβρισκες πιδ πλούσια ἀπ' οὐλα τὰ πλούτη, πού σοῦ πρόσφερονε γιὰ νὰ κλέψει τὸ θησαυρό μου!... Γιὰτὶ νὰ μὴν μοῦ πεις ξεκάθαρα πὼς δὲν ἠθελες νὰ κάνεις τὴ ζωὴ; Θάκανα, μοῦλα τὰ δυνατά μου ὅτι μποροῦσα γιὰ νὰ σὲ ζήσω, φτάνει νὰ μὴν σ' ἔχανα. Θὰ γινόμουνα χαμάλης στὸ τελευταῖο. Θάκανα ὅτι ἠθελες... Τὸ βράδν ὅμως ἄμα θὰ γύριζα σπῆτι, θὰ σ' ἔβρισκα νὰ μὲ περιμένεις μὲ τὸ χαμόγελο κεῖνο, πού ἔκανε τὰ λακουδάκια στὰ μάγουλά σου...»

Νὰ μὲ συμπαθᾶς κύρ Πρόεδρε, πού ξεχάστηκα καὶ σοῦ γράφω ἄλλα ἀντ' ἄλλων. Δὲν φταίω ἐγὼ... Ἐχασα τὴ Νίτσα... καταλαβαίνεις; Νοιώθω κάποτε τὸ μυαλό μου νὰ σαλεύει...

Ὅταν ἔμαθα τὸ τί ἔτρεχε πῆρα τοὺς δρόμους δίχως νὰ ξέρω πού τραβῶ. Καταστάλαξα σὲ μιὰ ταβέρνα ἀπόκεντρο, καὶ πίνοντις πῆρα τὴν ἀπόφαση.. Θὰ ἔρωτῶ σὲ ἐξηγήσι μὲ τὴ Νίτσα εἶπα, καὶ δὲν πειράζει... Στὸ διάλο!... Ἄν τὸν ἀγαπᾶ αὐτὸν ἐγὼ πρέπει νὰ τραβηχῶ. Θὰ

ξεριζώσω ἀπ' τὰ στήθια τὴν καρδιά νὰ τὴν πετάξω στὰ πόδια της. Ἔτσι θὰ τῆς ἀποδείξω τὶ ἀξίζει ὁ Τόνης. Θὰ μὲ κοροιδέσουν βέβαια οἱ ἄλλοι πού ἄφησα νὰ μοῦ φύγει ἢ γυναίκα. Μπορεῖ καὶ νὰ φχαριστηθοῦν... Γιὰτὶ οὐλοὶ τους μὲ ζήλευαν... Κανένας δὲν περνοῦσεν ἔτσι ὁμονιασμένα μὲ τὴ δικιά του. Δυὸ λόγια φτάναν γιὰ τὴ συνενόησι μας... Αὐτοί, γιὰ νὰ τοὺς περάσει τὸ θέλημά εἶχαν πότε τὸ ξύλο, καὶ πότε τὴ φοβέρα... Ἐπειτα μπᾶς κι' ἦταν πιά ἀνάγκη νὰ τοὺς κάνω παρέα; Τὶ μ' ἐνοιαζε γιὰ τις ιδέες τους; Θάφευγα μακρὰ μὲ τὸ μαρᾶζι μέσα μου. Μπορεῖ νὰ μοῦ συνέβαινε καὶ κάτι πού νὰ γλύτωνά... Τὸ τραμ, ξέρω κι' ἐγὼ: ἐνα αὐτοκίνητο, κάτι ἄλλο, μπορεῖ, νάκανε στὸ τομάρι μου κεῖνο πού δὲν εἶχα τὴ δύναμι νὰ τοῦ κάνω μονάχος...

Πού νὰ τὴν βεῶ τὴ δύναμι αὐτὴ; Ἄν εἶχα θάκανα κάτι ἄλλο καλλίτερο πού μποροῦσε μὲ τὴ ζήλια νὰ φέροι τὴ Νίτσα σιὰ σύγκυλά της... Θάλεγα δυὸ λογάκια τῆς Μέλπως, θὰ τῆς ἔκανα τὰ γλυκὰ μάτια... Ἦξερα πὼς γύρουνε ἀφερμὴ νὰ γεῖνει δικιά μου... Μοῦδωσε νὰ τὸ καταλάβω τόσες καὶ τόσες φορές!... Ἀφοῦ μιὰ μέρα εἶπα στὰ χωρατὰ, μπροστά της πὼς μ' ἀρέσουν τὰ ξανθὰ μαλλιά στὶς γυναῖκες, καὶ μονομιᾶς πῆγε καὶ τᾶβαψε, καὶ μοῦ κουβαλήθηκε χουσοκίτρινη νὰ τὴν καμαρώσω. Μὰ δὲν μποροῦσα νὰ τὸ κάνω αὐτό... Δὲν μποροῦσα νὰ γγίξω ἄλλη γυναίκα...

... Τραβήξα σπῆτι μὲ τὴν ἀπόφαση νὰ πῶ τῆς Νίτσας ξεκάθαρα πὼς ἦταν ελεύθερη νὰ κάνει ὅτι θέλει, ἂν πραγματικὰ τὸν ἀγαποῦσε αὐτόν, κι' ὕστερα νὰ πάσω τὰ μάτια μου γιὰ νὰ τραβήξω μακρὰ ὅπου μὲ βγάλλ' ἢ ἄκρη...

Ἐδῶ σὲ θέλω κύριε Πρόεδρε... Λῶσε ἐσύ, ἂν μπορεῖς μιὰ ἐξηγήσι στὸ τί συνέβηκε... Ἐγὼ ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς δὲν καταλαβαίνω μεγάλα πράγματα...

Πρῶτ' ἀπ' οὐλα, πηγαίνοντες ἀντάμωσα στὸ δρόμο, κάποιον ἄλλον τῆς παρέας, ἕνα μόρτη πού δὲν μὲ χώνευε.. Μὲ σταμάτησε. Ἄπ' τὰ πρῶτα λόγια του κατάλαβα πὼς κι' αὐτὸς ἦταν στὴν ὑπόθεση μὲ τὸ παραπάνω.

— Ἄμε οὐ Γόνη, μοῦκινε, δὲν βάζεις φουστάνι καλλίτερα, ἀφοῦ δὲ ξέρεις τὴν ἀξία τοῦ παντιλονιοῦ... Κατὰ πού φέρνεσαι, γένηκες τὸ κορόιδο οὐλονῶν...

Τὶ νὰ ἀπαντήσεις σ' ἕνα τέτοιο μόρτη; Τὰ λόγια

του όμως με τάραξαν. Μου πέρασε μιὰ ὑποψία μᾶς κι' αὐτὸ ποῦ ἤθελα νὰ κάνω, δὲν ἦταν φέρσιμο ἀντρίκιο... Κλονίστηκα λιγάκι, ὕστερα μολαταῦτα συνήρτα, κι' εἶπα μέσα μου. «Ὁχι!... αὐτοὶ δὲν ἔχουνε δίκη! Κανένας δὲν πρέπει νάνε σκλάβος τοῦ ἀλλοινοῦ ἐδῶ κάτω. Πρὸ πάντων τὴν ὥρα ποῦ πρόκειται γιὰ μιὰ γυναῖκα... Παλληκαριὰ πραγματικὰ εἶνε νὰ τὴν ἀφίσεις ἐλεύθερη ὅσο κι' ἂν σοῦ κοστίζει αὐτό...»

Θάτανε μιὰ μετὰ τὸ μεσημέρι. Ὁρα ποῦ πολὺ σπάνια πῆγαινα σπῆτι. Ἀνοιξα σιγανὰ τὴν πόρτα τῆς κάμαρας. Βρῆκα τὴ Νίτσα ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι. Εἶχε πάρει τὸ μπάνιο τῆς καὶ ξεκουραζότανε. Στάθηκα καὶ τὴν εἶδα. Τὸ κομψὸ κεφάλι τῆς, μετὰ τὰ μισόγουρα ξανθὰ μαλλιά, τὸ κεφάλι ποῦχε ξεκουραστῆ ἀνέμελο, τόσες καὶ τόσες φορὲς πάνω στὸ στήθος μου, ἦταν μισοχωμένο στὸ πουλουένιο μαξιλάρι... Μὲ κύτταξεν ἀνήσυχα...

— Τὶ τρέχει Τόνη; μοῦ ἔκανε. Γιατὶ τόσο νωρὶς; Ἡ φωνὴ τῆς ἔτρεμε λιγάκι...

Ἔστρεψα κι' εἶδα γύρω μου. Τὸ δωμάτιο ἦταν ἀνωκάτω. Τὰ συρτάρια μισοανοιγμένα. Κουτιά χάρτινα κάτω στὸ πάτωμα, μιὰ τσάντα στὴ γωνιά, ἀσπρόρουχα πάνω στὴν κονσόλα καὶ στὸ τραπέζι. Ἔσφιξε τὴν καρδιά μου ἕνας πόνος δυνατός. Ἄν δὲν ἐρχόμουνα νωρὶς θὰ μοῦ ἔφευγε δίχως νὰ τὴν δῶ, σκέφτηκα... Τὴν κύτταξα πάλι κατὰματα.

— Στὸ νοικοκεριὸ τῶχεις ρίξει σήμερα κατὰ ποῦ βλέπω, τῆς εἶπα...

— Εἶνε μέρες τώρα, μοῦ ἀπάντησε μὲ δυσκολία, ποῦ πρέπει νὰ ταχτοποιήσω τὰ ρούχα μου. Μισοσηκώθηκε ἀπ' τὸ κρεβάτι. Κάτσε, πρόσθεσε, γιατί στέκεις ὀλόρθος;

Ἡ τσάντα τοῦ χειροῦ τῆς, ἦταν πάνω στὸ κομμοντίνο. Καθισμένη στὸ κρεβάτι ἔσκυψε καὶ τὴν ἄνοιξε νὰ βάλλει ποῦδρα. Μὲ τὸ ἀνοιγμά τῆς ἔπεσε χάμου κάτω.

— Οὐρ! κι' αὐτό! εἶπε. Βάλτο καλλίτερα πουθενά. Μοῦ φαίνεται πρόστυχο νὰ τῶχω στὴν τσάντα μου.

Ἦταν τὸ μικρὸ ναπολιτάνικο στυλέτο, ἕνα ἀτσάλι πρῶτης, μὲ μύτη ψιλὴ σὰν βελόνα, δῶρο δικό μου ποῦ ἀπαιτοῦσα νὰ τῶχει μαζί τῆς γιὰ κάθε περίπτωσι. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ποῦ γνώριζε μποροῦσε πολὺ εὔκολα νὰ

βρεθεῖ κανένας ποῦ νὰ θελήσει νὰ τὴν πειράξει. Ἔσκυψα, τὸ πῆρα καὶ τὸ ἀπόθεσα πάνω στὸ κομμοντίνο.

— Δὲν μοῦπες γιατί γύρισες τόσο νωρὶς Τόνη;

— Ἔφαγες; τὴ ρώτησα ἀπότομα. Γιατὶ ἦρτα νὰ φᾶμε μαζί...

— Παράξενο αὐτό, ἀπάντησε καὶ μὲ κύταξεν ὑποπτα. Πῶς τῶπαθες;

Εἶχε δίκαιο νὰ παραξενευτεῖ. Δὲν εἶχαμε τὶς ἴδιες ὥρες γιὰ τὸ φαῖ τῆς μέρας. Ἐγὼ σηκονόμουνα νωρίτερα ἀπὸ κείνη. Κατέβαινα κατὰ τὶς ἔντεκα. Ὡσπὴ μιὰ ἔπαιζα τάβλι. Ὑστερα ἔτρωγα παρέα μὲ τοὺς ἄλλους στὸ μπάρ τοῦ Κωστάκη, καὶ κατὰ τὶς τέσσερις γύριζα σπίτι ὅπου ἔβρισκα τὴν Νίτσα ἔτοιμη νὰ βγεῖ. Κείνη τὴ μέρα δὲν ἔφαγα, κατὰ πρῶτο ποῦ δὲν εἶχα ὄρεξι, κι' ὕστερα δὲν ἤθελα νὰ βρεθῶ πρόσωπο μὲ πρόσωπο μ' αὐτούς, πὺ θὰ ζητοῦσαν ἀφορμὴ νὰ βάλλουν στὴ μέση τὸ ζήτημά μου.

— Δὲν εἶχα ὄρεξι σήμερα, γι' αὐτὸ προτίμησα νὰ φᾶμε μαζί, τῆς ἔκανα. Διὰτῆς νὰ φέρουν περισσότερο φαγητὸ καὶ κρασί... Θέλω νὰ πῶ λιγάκι...

— Κι' ἐγὼ θέλω νὰ πῶ σήμερα εἶπε κείνη...

Τὴν ὥρα ποῦ μπήκεν ἡ δοῦλα κ' ἔφερε τὸ σερόβιτσιο ἤμουνα στὴ διπλανὴ κάμαρα. Κατὰ σύμπτωσι, δὲν μὲ πῆρε τὸ μάτι τῆς, γι' αὐτὸ κι' ἡ μαρτυρία ποῦ ἔκανε ἦταν ἀληθινή. Ὅταν ἀπόθεσε τὸ φαγητὸ στὸ τραπέζι, πῆγε στῆς ράφτρας, γιὰ ἕνα φουστάνι ποῦ περίμενε μέρες ἡ Νίτσα, μὲ διαταγὴ νὰ μὴν γυρίσει δίχως αὐτό.

Στεκόμουνα στὸ παράθυρο ποῦ βλέπει τὸ δρόμο, πῖσ' ἀπ' τὸ στόρι, μὲ τὴ σκέψη στὴν κυλέντα ποῦ θ' ἄρχιζα μαζί τῆς, γιὰ νὰ τὴν ἀναγκάσω νὰ ξανοιχτεῖ... Ἥμουνα ἀποφασισμένος νὰ τῆς δώσω νὰ καταλάβει πῶς ὁ Τόνης ἔχει καρδιά... Ἐλέπα βέβαια τὸ κάθε τι μαῖτρο καὶ σκοτεινὸ μπρός μου, κι' ἤμουνα ζαλισμένος σὰν τὸ σκυλὶ ποῦ θὰ λυσσιάζει σὲ λίγο... Αὐτὸ ὅμως ἀφοροῦσε ἐμένα μονάχα.. Ὅλο τὸ ζήτημα ἦταν νὰ φροτῶ μαζί τῆς λεβέντικα.

Ξαφνικὰ εἶδα νὰ περνᾶ ἕνα αἰτοκίνητο... Γνώρισα μονομιᾶς κείνον ποῦ τ' ὀδηγοῦσε καὶ τὸ αἷμα μου ἀναστατώθηκε. Ἦταν ὁ γιὸς τοῦ μπαγκιέρη. Περχωροῦσε σιγανὰ καὶ χτυποῦσε τὴν τρομπά μὲ σηκωμένο τὸ κεφάλι πρὸς τὸ παράθυρο. Δὲν κατάλαβα καθόλου πῶς ἔγεινε τέτοια ἀναστατώσι μέσα μου. Δίχως νὰ σκεφτῶ τί κάνω, πα-

ραμέρισα τὸ στόρι, καὶ τὸν κύτταξα στὰ μάτια. "Ἄν ἦ-
μουνα κοντά του ἢ Νίτσα σίγουρα θὰ ζοῦσε ἀκόμα... ἀλ-
λά αὐτός... "Ἄς εἶνε... Τράβηξε τὸ δρόμο του μονομιάς κα-
ταλαβαίνοντας πὼς δὲν ἦτανε ὦρα γιὰ τὸ σκοπὸ του...

— Τὶ κάνεις αὐτοῦ; με ρώτησεν ἡ Νίτσα με φωνή
ποῦ ἔτρεμε πάλι.

Κατάλαβα πὼς εἶχε ἔρτεϊ στὴν κάμαρα με τὸ ἄκου-
σμα τῆς τρόμπας. Συγκρατήθηκα καὶ δὲν τῆς ἔκανα νύξη.

— Πᾶμε νὰ φᾶμε, εἶπα, νοιώθω πὼς πεινώ...

"Ἀπὸ τὴ στιγμή πού εἶδα αὐτόν, πού πάσκιζε νὰ μοῦ
τὴν κλέψει, ἄλλαξα ἰδέα. Πρέπει νὰ μὴν εἶμαι ἄντρας,
σκέφτηκα, γιὰ νὰ δέσω τὰ χέρια καὶ νὰ τὴν ἀφίσω νὰ μοῦ
φύγει δίχως νὰ πασιώσω τίποτα. "Ἐλεϊτα γέννηκε καὶ
κάτι ἄλλο. Μοῦ φάνηκε χίλιες φορὲς πὺ ὁμορφη ἄμα
κάτσαμε στὸ τραπέζι. Φοροῦσε τὸ μῶθ παινιουὰρ ποῦ
τῆς πῆγαινε μιὰ χαρά. Τὴ λαχταροῦσα σὰν νὰ μὴν εἶχε
γίνει ἰκόμα δικιά μου. Τὸ ποδαράκι τῆς ξυπόλητο μέσα
στὴ ροζ παντοῦφλα ἦταν προκλητικό. Μοῦρχότανε νὰ γο-
νατίσω καὶ νὰ τὸ φιλήσω, νὰ κάνω τὶς σάχλες ποῦ κά-
νονιν στὸ κινηματογράφο, κείνοι πού παίζουν τὸν ἐρωτε-
μένο. Τῆς ἔβαλλα μιὰ μπουκιά ἀπὸ μεζελλίκα στὸ στόμα
με τὸ πηροῦνι μου. "Ἀφοῦ δοκίμασε νὰρνηθεῖ, τραβῶν-
τας τὸ κεφάλι, ἀνοιξε τὸ στόμα στὴν ἐπιμονή μου...

— Μὴν με βιάζεις Τόνη, μοῦ ἔκανε, δὲν ἔχω ὄρεξι...

— Τότες ἄς πιοῦμε ἀπάντησα γεμίζοντας τὸ πο-
τῆρι τῆς...

— "Ὅσο γι' αὐτὸ ναί, εἶπε, καὶ τὸ ἄδιασε μονο-
ροῦφι... "Ἦπιαμε δεῦτερο τρίτο καὶ τέταρτο... δίχως νὲ μι-
λάμε... "Ἀδιάσαμε τὸ μπουκάλι... Σηκώθηκα καὶ ἔφερα ἀπὸ
τὸν μπουφὲ ἓνα ἄλλο... καὶ ξαναρχίσαμε... "Ἡ Νίτσα ἔκανε
νὰ σηκωθεῖ... Κάτι ζητοῦσε...

— Τὶ θὲς τῆς εἶπα...

— "Ἐνα τσιγάρο, μοῦ ἔκανε...

— Στάσου τῆς; εἶπα νὰ σοῦ φέρω. Εἶχα βγάλει τὸ
σακκάκι στὴν ἄλλη κάμαρα. Πῆγα νὰ πάρω δῆθεν τὴ
ταμπιακέρα μου. "Ἐδῶ φέροτῆκα ἄνανδρα. Τὸ τσιγάρο με
χασίς ποῦ τῆς ἔδωσα. Αὐτὸ δὲ θὰ τὸ συγχωρέσω ποτὲ
στὸν ἑαυτό μου. "Ἄμα ρουφήξει δυὸ τρεῖς φορὲς σκέφτηκα,
τελείωσε δὲ θὰ μοῦ ξεφύγει... Πίναμε καὶ καπνίζαμε...
"Ἡ Νίτσα δὲν βαστᾶ στὸ πιωτό, μὰ καὶ τὸ τσιγάρο ἔκανε

τὴν ἐνέργεια του. "Ἀρχίνησε νὰ μιλά τραυλίζοντας λιγάκι...
"Ἐλεγε κάτι μεπερδεμμένα καὶ μ' ἔβλεπε παραξένα... Σ'
ἔμένα τὸ πιωτό φέρνει μελαγχολία. Τὸ μαράζι πού
εἶχα μέσα μου ξεθύμανε ἀπ' τὰ μάτια μου. "Ἀρχίνη-
σαν νὰ τρέχουν. Κεῖνη με κύτταζε στὴν ἀρχὴ με ἀπο-
ρία, ὕστερα με λυπήθηκε φαίνεται, σηκώθηκε ἀπ' τὴ
θέση τῆς καὶ ἀρχίνησε νὰ μοῦ χαιδεύει τὰ μαλλιά. Τὰ λό-
για τῆς ἐξακολουθοῦσαν μεπερδεμμένα. Τώρα πού τὸ σκέ-
πτουμαι, κρίνω πὼς κείνη τὴ στιγμή στάθηκα ἀκόμα πὺ
ἄναντρος... "Ἐνας πόθος ἀσυγκράτητος με πλημμύρισε ὀλά-
κερο... Τὴν ἔσυρα στὴν ἀγκαλιά μου... "Ὅπως ἦταν ζαλι-
σμένη, τὸ πέσιμο τοῦ κεφαλιοῦ τῆς πάνω στὸ μπράτσο μου
τὴ ζάλισε φαίνεται περισσότερο... Τὰ μάτια τῆς ἦταν κλει-
στά... Κόλλησα τὰ χεῖλιά μου στὰ δικά τῆς καὶ τὴν ἔσυρα
στὸ κρεββάτι... "Ἀφέθηκε δίχως ἀντίστασι. Τὰ χεῖλιά τῆς
δμως ἦταν ζεστά καὶ μέσα στὴ ζάλη τῆς μοῦ ἀνταπόδωσαν
τὸ φιλί. "Ἐνα φιλί τέτοιο, πού ποτὲς δὲν μοῦχε δώσει ὡς
τότες... Δὲν ἦταν αὐτὴ ἡ Νίτσα πού γνώριζα, ἡ γυναίκα
πού εἶχα στὴν ἀγκαλιά μου... "Ἦταν ὁ ἔρωτας!... Αὐτὸς
δonoῦσε μ' ὅλη του τὴ δύναμι κείνο τὸ σῶμα!... Μέσα
στὴν ἔκστασι, τὴ στιγμή πού σὰν ὄνειρο, μοῦ φαίνότανε
πὼς κρατοῦσα τὸν Παράδεισο με τὰ δυὸ χέρια, ἓνα ὄνομα
ξεψύχησε στὰ χεῖλιά τῆς... Τὸ ὄνομα τοῦ ἄλλονοῦ... «Κώ-
στα μου, πάρε με... εἶμαι δικιά σου γιὰ πάντα»...

Τὸ στήθος τῆς ἦταν ἀνοιχτό... τὸ στυλέτο μισὸ μέτρο
μακρὸν ἀπ' τὸ χέρι μου... Δὲ θυμᾶμαι πὼς γέννηκε τὸ πρᾶμ-
μα... Κατάλαβα πὼς δὲ ζοῦσε πιά, σὰν εἶδα τὸ στυλέτο χω-
σμένο ὡς τὸ μανίκι, κατ' ἀπ' τὸ ἀριστερὸ τῆς βυζί, καὶ μιὰ
κορδέλλα κόκκινη νὰ κατρακυλᾷ ἀπ' τὸ στόμα τῆς... "Ἐβγαλα
μιὰ δυνατὴ φωνή, ἄμα κατάλαβα τὶ εἶχα κάνει... "Ἄ δὲ
χτυποῦσε κείνη τὴν ὦρα τὴν πόρτα ἡ μάνα μου θὰ τέ-
λιωνα καὶ τὴ δικιά μου ὑπόθεση με τὸ ἴδιο στυλέτο καὶ
δὲ θὰ περνοῦσα οὐλοὺς αὐτοὺς τοὺς ἐξευτελισμοὺς ποῦ μ'
ἀνάγκασε κείνη νὰ δοκιμάσω κρύβοντας τὴν ἀλήθεια με
τοὺς ξορκισμοὺς καὶ τὰ παρακάλια πού μοῦκανε...

"Ἐσεῖς τὴν ἀνάγκασε σὲ κείνες τὶς πολυθρόνες, γιὰ νὰ
με δικάσετε καὶ νὰ με τιμωρήσετε, νομίζοντας πὼς κάτι
θὰ κάνετε... "Ἡ δουλιὰ αὐτὴ γέννηκε... "Ἐχω τιμωρήσει μο-
νάχος τὸν ἑαυτό μου ὅσο ἔπρεπε σκοτώνοντας τὸ μισὸ
μου εἶνε... Τὸ ἄλλο μισὸ, εἶνε ἓνα ζωντανὸ ρημάδι, πού

Ζεῖ μονάχα σὰν κοιμᾶται κάποτε... Τότες τοῦ παρουσιάζεται ἡ Νίτσα μὲ τὴν κόκκινη κορδέλλα στὸ στόμα, καὶ μὲ τὸ μανίκι τοῦ στυλέτου κάτ' ἀπ' τὸ βυζί, καὶ τοῦ μιλά γιὰ τὸν πόνο της... Αὐτὸ τὸ ρημάδι σᾶς τὸ χαρίζω... Μπορεῖτε νὰ τὸ κάνετε ὅτι θέτε... μονάχα μὴν βασανίζετε ἄδικα τοὺς ἄλλους μὲ ἀνακρίσεις καὶ κολοκῦθια... Τὴν ἀλήθεια οὐλὴ τὴν ξέρετε... Πράξτε τὸ καθήκον σας!... χὰ! χὰ! χὰ! ἡ κοινωνία ἀνέθεσε σὲ σᾶς τοὺς ἀντιπροσώπους της νὰ τὴν ὑπερασπισθεῖτε! χὰ! χὰ! χὰ! Ἐμπρὸς κύριε εἰσαγγελέα! Ξαναπές τα ἀκόμα μιὰ φορὰ!... Τὰ λὲς πολὺ ὠμορφα!!!»

— Ὁρα ν' ἀρχίσουμε, εἶπεν ὁ Πρόεδρος, καὶ σηκώθηκε. Μαζὺ του σηκώθηκαν κι' ὅλοι οἱ ἄλλοι...

Ἄνοιξε μιὰ πλαϊνὴ πόρτα ἀπότομα... Ἐνας κλητήρας μπῆκε ταραγμένος...

— Κύριε Πρόεδρε, εἶπε, κάτι τρομερό!...

— Τὶ τρέχει; λέγε γρήγορα...

— Ὁ Τόνης... ὁ κατηγορούμενος...

— Λέγε λοιπόν!.. τί συμβαίνει; δραπέτευσεν, ρώτησεν ὁ εἰσαγγελεὺς μὲ ἀγωνία...

— Ὁχι!.. κάτι χειρότερο... Τὴν ὥρα ποὺ πήγαμε νὰ τὸν φέρομε, τὸν βοήκαμε στὸ ἀπομονωτήριο, μπρούμητο, βουτηγμένο στὸ αἷμα μὲ μιὰ σφαῖρα στὸ μυαλό. Δὲν μπορέσαμε ἀκόμα ν' ἀνακαλύψουμε ποιοὺς τοῦ πέρασε τὸ περίστροφο.

— Ζεῖ ἢ πέθανε, ρώτησεν ὁ πρόεδρος.

— Εἶνε ζεστός ἀκόμα... Εἶνε ὅμως νεκρός...

— Ἐξετέλεσε ὁ ἴδιος τὰ καθήκοντα τοῦ δημίου, εἶπεν ὁ εἰσαγγελεὺς...

— Ἴσως, αὐτὸ ποὺ ἔγινε νὰ εἶνε τὸ προτιμώτερο, ἀπάντησεν ὁ Πρόεδρος σοβαρά... Μᾶς ἀπάλλαξε ἀπὸ ἓνα δῆλημα... Δὲν ξέρω ἂν ἡμεῖς εἶχαμε τὸ δικαίωμα γὰ τὸν παραδώσαμε στὸ δῆμιο.

ΑΠ. ΛΕΩΝΤΗΣ

ΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

Ἡ πρώτη βásiμη, ἀπόλυτη λύτρωση τῆς ζωῆς εἶναι ἡ συγκίνηση· ἡ δεύτερη, εἶναι τὸ πάθος· ἡ τρίτη εἶναι τὸ πάθος τὸ αἰσθητικό. Τὰ λοιπὰ εἶναι φαντασιοπληξίες.

Γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ ἀξίζει τ' ὄνομά του, σὴν ἀντίστοιχη ἀνιούσα τῆς Λύπης, δὲν εἶναι ἡ ἀνόητη Εὐτυχία, μήτε ἡ ἀκαθόριστη καὶ κουραστικὴ Χαρά: παρὰ ἡ συγκίνηση, τὸ πάθος, ἡ ἔκστασις.

Καθὼς οἱ στάσεις τῶν ἀγαλμάτων τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος τῆς δίνουν τὴν αἴσθησι τῆς αἰωνιότητος μέσα στὸ χρόνο παρόμοια κι' ἀπὸ κάθε καλλιτέχνημα, — κάτω ἀπ' τὸ ζετύλιγμα τῶν περιστατικῶν καὶ τὴ σύγκρουσι τῶν παθῶν μ' ὅλη τους τὴ σφοδρότητα, — πρέπει ν' ἀνυψοῦν καὶ νὰ μεταγγίζονται σὴν ψυχῇ μας μιὰ ἔννοια ἀπόλυτης ἰσορροπίας, μιὰ βαθύτατη κ' ἐσωτερικὴ ἰδέα στάσης, — ἀποκρυστάλλωσι κι' ἀκίνησι, ὁμόρρυθμη μὲ τοὺς νόμους τοὺς πνευματικούς. Καὶ ἡ ἐκδήλωσι τούτη εἶναι, γιὰ τὸν δημιουργό, τὸ πνεῦμα τῆς τεχνικῆς· καὶ γιὰ τὸν θεατὴ ἢ τὸν ἀναγνώστη, ἡ ἀποκατάστασις ποὺ ζητᾶ στὸ βάθος τῆς τέχνης χωρὶς νᾶχη τὴ συνειδήσει τῆς.

Μιὰ πηγὴ μελαγχολίας εἶναι ἡ ἀταξία κ' ἡ ἀσχήμια.

Τὸ γυάλινο πρίσμα εἶναι ἡ ἀνάλυσι τοῦ φωτός σὲ χρώματα: ἡ Αἰολικὴ ἄρπα δὲν εἶναι τάχα ἡ ἀνάλυσι τοῦ ἀνέμου σὲ μουσικὰς νότες;

Γιὰ τὸν καλλιτέχνη, ἡ τέχνη δὲν πρέπει νὰ εἶναι τὸ ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς, — τὸ περίσσευμα ἢ — συχνὰ — τὸ ὑστέρημα τῆς. Πρέπει νὰ εἶναι ἡ μετουσίωσι τῆς ζωῆς.

“Ὅ,τι μᾶς ἐπιβάλλει τὴν ἐννοια τοῦ Ἀπειροῦ, εἶναι ἡ λογική. Ἡ φαντασία δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ τὴν συλλάβει.

“Ενας Στωϊκὸς μπορεῖ νὰ πεῖ: — «Τὶ σὲ μέλλει κι’ ἂν δυστυχεῖς; Τὶ σὲ μέλλει κι’ ἂν δὲν λυτρῶνεσαι στὴ ζωὴ; — “Ἄν παραδέχεσαι πὼς ὑπάρχει ἐπιβίωση κ’ αἰωνιότητα, φαντάσου, πόσον ἀσήμαντο ἴχνος θὰ φύγη μέσα σ’ αὐτὴν, ὁ τωρινὸς καιρὸς τῆς θλίψης σου! — “Ἄν πάλι πιστεύεις πὼς ὁ τάφος εἶναι ἡ ἐκμηδένιση, τί σημασία θά’χε ἓνας τωρινὸς καιρὸς εὐτυχησμένος, μέσα στὴν αἰώνια λήθη πού γιὰ πάντα θὰ σὲ σκεπάσει;»

Ναί, — μὰ ἀμφιβάλλεις: μήπως δὲν πρόκειται ἀπλῶς γιὰ ἓνα δίλημμα; μήπως καὶ τρίτη ὑπόθεση μπορεῖ νὰ ὑπάρξει; «Ἄν ἡ φτωχοῦλα τούτη στιγμή, ἢ πρόσκαιρη τούτη ἀνθρώπινη ζωὴ, εἶναι καμωμένη γιὰ νᾶναι ἡ βάση κ’ ἡ ἀφετηρία γιὰ μιὰ παντοτεινὴν ἐπιβίωση;»

Προτιμότερος ὁ κάματος, παρὰ ἡ τύψη.

Οἱ ἀπλοὶ στοχασμοὶ κ’ οἱ πρωτόγονες κρίσεις ξανα-γυρίζουν μέσα μας σὰν χρησιμοὶ σοφίας, ἐπιστρεφόμενοι ἀπ’ τὰ πράγματα, τὰ πρόσωπα, τὴ ζωὴ.

Ποιὰ βαθειὰ κ’ ἐφτασφράγιστην ἀποκάλυψη κρούβουν οἱ μεταχειρισμένες λέξεις πού πάνε κ’ ἔρχονται κάθε μέρα ἐμπρὸς στὰ μάτια μας, φαίνεται μόνο μέσα στὰ ἔργα τῶν ἀληθινῶν ποιητῶν.

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

ΛΟΓΙΑ ΕΝΟΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΜΕΝΟΥ

Εἶναι ἀδύνατο στὴ ζωὴ νὰ κάμει κανεὶς βῆμα πρὸς τὰ ἔμπρὸς, ἐνόσω ἢ προσοχὴ του κι ἢ προσπάθειές του ἐντείνονται πάνω σὲ πληγές πού γυρεύει νὰ ἐπολωώσει καὶ ὄχι στὴν ἐξέυρεσι καινούριων μέσα του πηγῶν ζωῆς.

Δὲν θεραπεύεται ποτὲ τέλεια μιὰ ζωὴ ἀρρωστημένη, δημιουργεῖται μόνο, διαπιστώνεται, ἀρχίζει μιὰ ζωὴ νέα, ζωὴ πού διατηρήθηκε ἄδικτη ἀπὸ τὴν προσβολὴ τοῦ κακοῦ. Δὲν ξαναὑγιαίνει ποτὲ ἐντελῶς τὸ ἀρρωστημένο μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας, μὰ ἐκεῖνο πού ἀπέμεινε γερὸ καὶ ὑγιές, σὲ μιὰ στιγμή διπλασιασμένης ζωτικῆς ἀντίδρασης, ἀρχίζει νὰ πληθαίνει, νὰ πλάσσεται καὶ αὐτοδημιουργεῖται, ν’ ἀντικαθιστᾷ καὶ ν’ ἀναπληρῶνει τὸ ἄλλο.

Ἦμπορεῖ κάποτε, τὸ γερὸ αὐτὸ καὶ ὑγιές, πού δὲν προσέβαλε ἢ ἀρρώστεια, νᾶναι ἐλάχιστο, μηδαμινὸ, ἀσύλληπτο σχεδὸν στὴν αἴσθησί μας, ἀπέναντι στοῦ μέγεθος τοῦ ἀρρωστημένου. Τόσο πιὸ πολὺ ὅμως τότε ἡ θεραπεία βαίνει μὲ ἄλματα πιὸ ὀρμητικά, τόσο καὶ πιότερο ἀντιγράφει τὴ δημιουργία ἀπ’ τὸ μηδέν.

Ἄς μὴ ματαιοπονοῦμε πισχίζοντας νὰ κλείσουμε πληγές πού δὲν θέλουν νὰ κλείσουν, γιὰτι πιότερο ἀπ’ ὅτι ἔπρεπε ἔμειναν ἀνοιχτές, ἴσως γιὰτι τὰ χεῖλη τους τὰ ποτίσαμε οἱ ἴδιοι μὲ ἡδονικὸ φαρμάκι.

Χεῖλη, πού σὺν τὰ πλησιάζουμε, τ’ ἀκοῦμε ν’ ἀγχομαχοῦν ἓνα αἰώνιο παράπονο. Ἡ φωνὴ τῆς ζωῆς δὲν εἶναι οἰμωγὴ πληγῆς χαινουσας, ἀλλὰ κραυγὴ πολέμου, παιὰν ἐφόδου ἐναντίον τοῦ σκληροῦ πεπρωμένου.

Ἀλήθεια πού ἡ πληγὴ εἶναι βαθειά, μὰ τότε μόνο κι ἡ προσπάθειές μας μποροῦν νὰ δημιουργήσουν κάτι τὸ ἀνώτερο. Γιὰ νὰ φύγομε τὴν ἀπελπισία καὶ νικήσομε τὸν οἶκτο γιὰ τὸν ἴδιο ἑαυτὸ μας, ἐπιχειροῦμε τὲς πιὸ τολμηρὲς μας μέσα σ’ ἄγριες χῶρες ἐξερευνησείς, πλέομε πρὸς πέλαγα πιὸ ἐπικίνδυνα.

Ἡ ζωτικότητα μας δὲν κινδυνεύει τόσο ἀπ’ τὲς μεγάλες, ἀβάσταχτες στὴν ἀρχὴ ὀδύνες, ὅσο ἀπ’ τὲς μικρὲς κι

υποφερτές, πού σιγά κι ανεπαίσθητα, μᾶς καθιστοῦν μεμψίμοιρους, ἄτολους, νοθρούς.

Ἐνῶ ἡ ζωὴ, σὰ νὰ φαίνεται μᾶλλον πὼς κρυφᾶ ἐπιδοκιμάζει τοὺς τολμητῆς ἐκείνους κι ἄσπλαχνους, πού μεθοῦν ἀπ' τὸν ἀχὸ τοῦ αἵματός των.

Ἡ, καὶ σὰ νὰ περιφρονᾷ τοὺς δειλοὺς πιστοὺς τῆς τοὺς μετριοπαθεῖς καὶ τυπικοὺς θιασῶτές τῆς. Χαμογελᾷ σαρδονικὰ γιὰ τὴ λαμπάδα λατρείας πού τῆς καίγουν. Γιατὶ τὸ σύμβολό τῆς δὲν εἶναι ἡ ὠχρὴ λατρείας λαμπάδα, ἀλλὰ τὸ πῦρ, τὸ ἄσθεστο, τὸ ἀκόρεστο, τὸ ἀκάματο, πού κάθε τι θρέφει καὶ καταβροχθίζει.

Ἡ ζωὴ ἀπαιτεῖ ἀπὸ μᾶς, τόλμη καὶ πίστι ἀκράδαντο στὸν ἑαυτό μας.

Ἡ ζωὴ ἀπεχθάνεται τὴν τυφλὴ ὑπακοὴ καὶ μισᾷ ὄσους τρέμουν τὴν παρεξήγησι· περιφρονᾷ τοὺς λεπτοὺς κι εὐγενεῖς κι ἀπείρωσ προτιμᾷ τοὺς κυνικοὺς. Κυττάξετέ τὴν πὼς ριγᾷ ἀπ' ἡδονὴ στὴ θεὰ τῶν σατυρικῶν ματιῶν.

Δὲν ἀγαπᾷ παρὰ τοὺς ἀτίθαστους καὶ μὲ τράχηλο νευρικό, πού διαρκῶς ζητοῦν νὰ ξεφύγουν ἀπ' τὸ σιδερένιο ζυγὸ τῆς.

Εἶναι ἡ ζωὴ περίεργη ἐρωμένη· τὸν ἐραστή τῆς τὸν θέλει καὶ κατακτητῆ τῆς. Τὸν ὀνειρεύεται νάχει πολὺ δεινοπαθήσει ἐξ αἰτίας τῆς. Τὸν θέλει ἀκόμη, ἀλαζόνα, σκαιό, γεμάτο ἀπὸ ἐπιδεικτικὴ περιφρόνησι.

Τὸν θέλει ἄλλο τόσο βαθὺ στὴν περιφρόνησί του, ὅσο τῆς στάθηκε βαθὺς στὴν ἀγάπη του· τὸν θέλει, ἄλλο τόσο νὰ τὴν ἀγαπᾷ, ὅσο τὴν μίσησε καὶ τὴν περιφρόνησε.

Τὸ μῖσος τῶν ἐραστῶν τῆς θέλει νὰ τοὺς ἀνοίγει διὰ πλατὰ ἕναν ἀπώτερο δρόμο ἀγάπης, κι ἡ ἀγάπη τοὺς νὰ ἐγγίζει τὸ μῖσος. Ὅλα τὰ αἰσθήματα νὰ τοὺς εἶναι βαθμίδες στὴν ἀνεμόσκαλα πού πρέπει ν' ἀναρριχηθοῦν γιὰ νὰ φθάσουν τὸ ὑψηλὸ παραθύρι τοῦ πύργου τῆς. Μὰ πρὶν ἀπ' ὅλα τῆς ἀρέσουν ἡ ἀντιφατικὲς στάσεις ἀπέναντί τῆς.

Εἶναι ἡ ζωὴ περίεργη ἐρωμένη· τὸν ἐραστή τῆς, τὸν θέλει ἄνθρωπο τῆς στιγμῆς, ὀρμητικὸ, βίαιο, πυράφορο, ὀπλισμένο μὲ ἐγχειρίδιο. Ν' ἀφίνεται στὸ στιγμιαῖο πάθος του μὲ ἄπειρο ἐγωισμό κι αὐταπάρνησι, παραμελόντας ὅλα — σχέδια του, καὶ ὄρκους καὶ μέλλοντα — γιὰ μιὰ στιγμιαία ἀπόλαυση.

Ἐρωμένη ἄσωτη κι ἀνοικτίρομη καταδικάζει ἡ ζωὴ

τὸν φιλόργυρο πού δὲν τῆς θυσιάζει τοὺς θησαυροὺς του. Θέλει τοὺς πιστοὺς, θύματά τῆς καὶ τυράννους τῆς, σπάταλους τῆς ζωῆς των, σπάταλους τῆς νιότης των, σπάταλους τοῦ πόνου των.

Μήτε ἡ ζωὴ εἶναι ἀρρώστεια, μήτε ἀληθεύει πὼς ἀδιαφορεῖ γιὰ τὰ παιδιὰ τῆς τ' ἀρρωστημένα. Κ' ἴσως-ἴσως τὰ πιὸ ἀγαπητὰ τῆς παιδιὰ, νάσαι ἐκεῖνα πού κρύβουν μέσα τους τὴν πιὸ βαθειὰ ὀδύνη, τὴν πιὸ ἀγιάτρευτη ἀρρώστεια, τὴν πιὸ ἀνεπούλωτη πληγὴ. Μὰ πού δὲν παύουν νὰ δείχνουν ὑγρὰ ἀπὸ ἡδονὴ μάτια καὶ νὰ γελοῦν τὸ ἡχηρό, τὸ ξένιαστο γέλιο τῆς ζωῆς.

Γ. ΒΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΗΣ

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

Α'. ΤΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ

Γιὰ τὸ ζωγράφο, τὸ ἔργο εἶναι ἕνα πρόβλημα παραστατικῆς γεωμετρίας.

Πρέπει πάνω σ' ἕνα ἐπίπεδο νὰ παραστήσει τὴν αἰσθησὴ πού μᾶς προκαλεῖ ὁ χῶρος μὲ μόνον μέσα τὸ ἀραμπέσκ τῶν γραμμῶν τῆς τομῆς τῶν διαφόρων ἐπιπέδων καὶ τὴ σύγκριση τῆς φωτεινῆς ἀξίας τῆς κάθε ἐπιφανείας τοῦ κρυστάλλινου συνόλου πού σχηματίζουν.

Τὸ τεχνικὸ αὐτὸ πρόβλημα οἱ ζωγράφοι τὸ βλέπουν μὲ δυὸ τρόπους. Ἡ ὡς μιμητὲς — ἀντιγράφοντας φωτογραφικὰ τὸ φαινόμενο ἔτσι πού νὰ μᾶς δείχνουν τὸ εἶδωλό τῆς φύσης ὅπως μᾶς τὸ παρουσιάζει ὁ καθρέφτης· ὀπίστε ἡ χαρακτηριστικὴ τους φιλοδοξία εἶναι νὰ παρουσιάσουν τεχνικὴ δεξιότητα, ἀποτέλεσμα μεγάλης ἐξάσκησης πρακτικῆς. Ἡ ὡς μελετητῆς, — πού ἀδιαφοροῦντας γιὰ τὴ «ρετσέτα» τῆς σχολῆς προσπαθοῦν νὰ λύσουν τὸ πρόβλημα.

Οἱ πρῶτοι δὲν μᾶς ἐνδιαφέρουν. Γιατὶ πάνω στὴν ἀπο-

ψην αυτήν ή Αναγέννηση μās έδωσε την τελειότερη μορφή. Άλλωστε ή τεχνοτροπία τους δέν ανταποκρίνεται στη διανοητικότητα και τη ζωή της εποχής μας, ούτε ικανοποιεί καμιά ψυχικήν ανάγκη. Τό μόνο πού κατορθώνει νά ικανοποιεί, είναι ή αδυναμία και ή άγνοια τών άπλοϊκών.

Τους άλλους όμως πού αγωνίζονται νά λύσουν τό πρόβλημά τους, ό στοχαστικός νοός είναι ανάγκη νά τους διακρίνει σέ κατηγορίες.

Έπειδή ή γνώση είναι συνυφασμένη με την προσωπικότητα και ή δυναμικότητα δρα ανάλογα με την διανοητικότητα, παραδεχόμαστε ότι κάθε έργο είναι προσπάθεια άπολύτρωσης και εικόνα γνώσης.

Με αυτή τη βάση, τους ζωγράφους πού γυρεύουν τη λύση-λύτρωση τους ξεχωρίζουμε σέ τρεις κατηγορίες, πού είναι και βαθμοί εξέλιξης.

Στην πρώτη βαθμίδα βρίσκονται εκείνοι πού προσπαθούν στο έργο τους νά χαρακτηρίσουν την ύλη και βρίσκονται κάτω από την άμεσον επίδραση τών έντυπώσεων τών αισθητηρίων. Από την αγωνία τους λυτρώνονται με την ύλιστική αντίληψη της ζωής και ή άπολύτρωσή τους βρίσκεται στο ρυθμό πού σχηματίζει ή επιφάνεια τών διαφόρων μορφών της ύλης, με τις ανάλογες και χαρακτηριστικές ιδιότητες κάθε μορφής ως ξεχωριστής ουσίας.

Την περιοχή της ζωγραφικής αυτής εργασίας τη χαρακτηρίζουμε με τόν όρο : **Α π ό δ ο σ η**.

Στη δεύτερη βαθμίδα βρίσκονται οι ζωγράφοι πού στο έργο τους προσπαθούν νά δώσουν την αίσθηση της ζωής πού είναι κατάσταση άπόλυτα έσωτερική, με την άπαιτητή νά καθρεφτίζεται στον έξωτερικό κόσμο. Η δυσαρμονία πού παρουσιάζεται μεταξύ τού έσωτερικού και έξωτερικού κόσμου προκαλεί την αγωνία τού καλλιτέχνη και στο έργο του πού εικονίζει τόν έσωτερικό κόσμο προσπαθεί νά δώσει την τάξη και άρμονία τού έσωτερικού του κόσμου.

Στην περίπτωση αυτή, ή προσπάθεια τού χαρακτηρισμού της ύλης άδυνατίζει, τό άραμπέζ του σχεδίου ανταποκρίνεται πρós την αγωνία τού ζωγράφου και όχι πρós τό φαινόμενο, πού δίνει ή φύση, ενώ ή αίσθηση τού χώ-

ρου αποδίδει τό βάθος της συνειδήσεως ζωής πού έχει ό καλλιτέχνης, και όχι την άτμοσφαιρικήν αλήθεια.

Ό καλλιτέχνης πού βρίσκεται στη βαθμίδα αυτή μεταδίδει στο έργο του τη ζωή του (αίσθήματα, συναισθήματα, μνήμη, σκέψη, κρίση, κτλ.) και την εργασία του τη χαρακτηρίζουμε με τόν όρο : **Μ ε τ ά δ ο σ η**.

Κάποτε ό καλλιτέχνης αυτής της βαθμίδας βρίσκεται σέ πραγματικά δημιουργική κατάσταση.

Η θέληση παύει νά ενεργεί κυριαρχεί ή ένδόγνηση το άτομο και ή προσωπικότητα υποχωρούν σέ μιá υπερένταση τού «έγώ» νά χυθεί, νά έκφραστεί, νά λυρωθεί από την αγωνία της ζωής, δημιουργώντας ένα έργο.

Δέν είναι πια ή δυσαρμονία τού έσωτερικού πρós τόν έξωτερικό κόσμο πού προκαλεί την αγωνία, αλλά μιá έσωτερική άταξία. Γίνεται μιá πάλη, πού είναι άντικείμενο ξεχωριστής έρευνας και τό άποτέλεσμα της είναι νά έκδηλωθεί ό καλλιτέχνης σέ έργο πού έχει ξεχωριστήν ύπαρξη.

Την έκδήλωση σέ έργο αυτής της κατάστασης την όρίζουμε : **Π α ρ ά δ ο σ η**.

ΜΙΜΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΠΑΝΩ ΣΕ ΜΙΑ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ

Ό κ. Κλέων Παράσχος σέ άρθρο του στη «Νέα Έστία» (1 Μαΐου) «Ένας ποιητής» κάμει περαστικά και μερικές παρατηρήσεις για τους αναγνωρισμένους παλαιούς μας ποιητές. Απόρησα διαβάζοντας στο άρθρο αυτό πώς όλοι δέν είναι τό περισσότερο «παρά έπαναλήψεις».

Βεβαίως οι άληθινά μεγάλοι μας ποιητές δέν έπαναλαμβάνονται. Η τεχνοτροπία τους φυσικά μένει ή ίδια. Τό ύφος κάθε συγγραφέα με άξία μορφώνεται στα πρώτα χρόνια τού σταδίου του και μετά μένει τό ίδιο. Άλλά αυτό δέν μπορεί νά χαρακτηριστεί «έπαναλήψη».

Όσο για τὸν Καθάφη — τοῦ ὁποῦ ὁ κ. Παράσχος ἀναφέρει τὸ ὄνομα — νομίζω ὅτι εἶναι ὀλοφάνερο, ἂν ἐξεταστῆι προσεκτικὰ ἢ ποιήσῃ του, πὼς δὲν ἐπαναλαμβάνεται. Ἐχει μορφώσει τὸ ὕφος του καὶ ἐκδηλώνεται πάντα μὲ τὴν ἴδια τεχντροπία, τὴν τεχντροπία τοῦ Καθάφη.

Γράφτηκε καὶ ἄλλοτε στὴν «Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη» πὼς ἐπανάληψη δὲν ὑπάρχει στὸ ἔργο του.

Ἐργάζεται, ὡς γνωστὸν σὲ τρεῖς περιοχάς: τὴν ἱστορικὴν, τὴν αἰσθησιακὴν καὶ τῆς σκέψης. Κάθε καινούριο του ποίημα κομίζει σὲ μιὰ ἀπτιζ περιοχὴς αὐτὲς ἢ κάτι νέο ἢ καμμιά συμπλήρωση.

Ἄς δώσω μερικὰ παραδείγματα. Στὰ 1911 φάνηκε τὸ ποίημα «Ἡ Δόξα τῶν Πτολεμαίων». Ἔντονο, θριαμβευτικὸ, καυχησιώρικο. Τὸ πᾶν εἶναι ὁ Πτολεμαῖος, ὁ Σελευκίδης εἶναι γελοῖος κοντὰ του.

Φέτος δημοσιεύτηκε τὸ «Ἐν Σπάρτῃ». Τελεία ἀλλαγὴ, ἄλλος κόσμος. Ἡ μεγάλη βασιλεία τῆς Αἰγύπτου πὼς μικραίνει αἰφνίδια, τὶ ἄσημη ποῦ φαίνεται στὴν ἀντίληψη τῆ σπαρτιατικῆ! Ὁ μεγάλος Μονάρχης ποῦ κάθεται στὴν Ἀλεξάνδρεια

» Εἶμ' ὁ Λαγίδης βασιλεὺς....

» .....

» Ἡ Μακεδὼν ἢ βάρβαρος δὲν βρῖσεται κανεῖς

» ἴσος μου ἢ νὰ μὲ πλησιάζει κἀν»,

ἔγινε τώρα περιφρονημένα, χαμηλά, ζαρωμένα

«Ἐνας Λαγίδης χθεσινός».

Ἄλλο παράδειγμα. Στὰ 1922 φάνηκε τὸ «Ἐπὲρ τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας Πολεμήσαντες» γιὰ τὸ ὁποῖο ἔγραψε τελευταῖα μιὰ ἔξοχη κριτικὴ ἀνάλυση ὁ κ. Γ. Σαρηγιάννης. Ὁ Ἀχαιὸς τοῦ ποιήματος ἐκείνου δυσανασχετῆι, διαμαρτύρεται ἐναντία στοὺς κατηγοροὺς λέει «Ἄνδρεῖοι σεῖς ποῦ πολεμήσατε καὶ πέσατε εὐκλεῶς». Εἶναι πεισματωμένος.

» Ὅταν θὰ θέλουν οἱ Ἕλληνες νὰ καυχῆθοῦν

» τέτοιους βγάξει τὸ ἔθνος μας θὰ λένε

» γιὰ σᾶς. Ἔτσι μεγάλος θάναι ὁ ἔπαινόσ σας».

Μετὰ τρεῖς χρόνια ὁ Καθάφης ἐπιστρέφει στὴν ἱστορικὴ περιπέτεια τῆς καταστροφῆς τῶν Ἀχαιῶν, καὶ δημοσιεύει τὸ ποίημα «Εἰς Ἱταλικὴν Παραλίαν». Ἄλλος τόνος, ἄλλη ἀτμόσφαιρα. Οὔτε πῆσμα, οὔτε διαμαρτυρία, οὔτε «ἐπέσατε εὐκλεῶς», οὔτε «ἄμωμοι σεῖς», οὔτε «τέτοιους βγάξει τὸ ἔθνος μας». Μονάχα καημός, μονάχα μελαγχολία. Τὸ ἄκρον πένθος:

«Λάφυρα ἑλληνικά, ἢ λεία τῆς Κορίνθου».

Εὐδύνεται ψυχικὰ ἢ περιπέτεια ἀπλώνεται μὲς στὴ θλίψη. «Λάφυρα Ἑλληνικά».

Κι ἄλλο παράδειγμα. Τὰ ποιήματα γιὰ τὸν Ἰουλιανό. Στὰ 1923 βγαίνει τὸ «Ἰουλιανὸς ὄρων ὀλιγοῦραν», — ὅπου ὁ Καθάφης παίρνει τὴ στάση του ἀπέναντι τοῦ Ἰουλιανοῦ, στάση κατὰκρισης, χριστιανικῆ. Ἡ προσπάθεια τοῦ Ἰουλιανοῦ ἢ ἀσύμφωνη πρὸς τὸν γύρω του κόσμο:

«μὰ δὲν μπορούσαν κιόλας νὰ παίζουσαν σὰν κι' αὐτόνα.

.....
«Ἕλληνες ἦσαν ἐπὶ τέλους. Μηδὲν Ἄγαν, Αὐγούστε».

Στὰ 1924: «Ὁ Ἰουλιανὸς ἐν Νικομηδείᾳ». Ἄλλη ἄποψη, τὰ πρῶτα βήματα στὴν ἀπροσασία του. Στὰ 1925: «Ὁ Ἰουλιανὸς καὶ οἱ Ἀντιοχεῖς». Ἄλλη πάλι ἄποψη: ἡ παράδοξη θέση πὼς ὁ ἀντιχριστιανικὸς Ἰουλιανὸς ἦταν ὁ σεμνότερος καὶ οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ἀντιοχείας ἦταν οἱ ἀνήθικοι, οἱ φιλήδονοι. Φέτος τὸ «Ὅνκ ἔγνωσ»: ἄλλη, νέα πάλιν, ἄποψη: ἔτοιμοι οἱ χριστιανοὶ νὰ πολεμήσουν τὸν Ἰουλιανὸ μὲ τὰ ὄπλα του. (1)

Θὰ μπορούσα νὰ γεμίω σελίδες καὶ σελίδες μὲ παραδείγματα, τίποτα τὸ εὐκολώτερο, ἀφοῦ βασικὴ ἀρχὴ τῆς καθαφικῆς σύνθεσης, ὅπως εἰπώθηκε καὶ ἄλλοτε στὴν «Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη», εἶναι ἢ μὴ ἐπανάληψη Βασικὴ ἀρχὴ αὐστηρότητα τηρουμένη καὶ ὀλοφάνερα ἐκδηλουμένη.

ΚΛΕΩΝ ΒΕΡΙΟΣ

¹⁾ Τὸ «Μεγάλῃ συνοδείᾳ ἐξ ἱερῶν καὶ λαϊκῶν» (1926) εἶναι l'apaisement.

» Ὁ μιαιφόνος, ὁ ἀποτρόπαιος
» Ἰουλιανὸς δὲν βασιλεύει πειά».

ΜΑΝΝΑ

Τῆς στρίγγλας μάγισσας ἡ κόρη μιὰ φορὰ
κάποιον βοννοῦ ἀνέβαινε τὰ πλάγια,
μαζεύοντας φειδόχορτα φαρμακερά,
ξώρκια γὰ κὰν’ ἡ μάννα της καὶ μάγια.

Κ’ ἓνα βοσκόπουλο παῖει γὰ τραγουδεῖ
σὰν βλέπει γὰ περνάει μὲ τὰ δεμάτια της.
Καὶ πέφτει μαγεμένο τὸ ξανθὸ παιδί,
ἀπὸ τὰ ζολασμένα, μαῦρα μάτια της.

Τῆ στάνη, τὸ κοπάδι του ξεχνάει
ἀφήνει τὰ τραγούδια, τὴ φλογέρα του,
καὶ κάτω ἀπ’ τὸ παραθύρὸ της ξενυχτάει
καὶ κεῖ περνάει τὴ νύχτα καὶ τὴ μέρα του.

— Πῆς ποιά θινσία θῆς γὰ κὰνω γιὰ χατῆρι σου •
γλυκειά μου μάγισσα-τσιγγάνα,
γιὰ νάβγης μιὰ στιγμή στὸ παραθύρι σου
γὰ ξαναειδῶ τὰ μάτια σου τὰ πλάνα;

Καὶ λέγει αὐτή: Φτωχὸ βοσκόπουλο καῦμένο,
θέλω γιορτάνι ἀπὸ χρυσάφι δουλεμένο,
καὶ μέσ’ σὲ θήκη μὲ μαργαριτὰρι πλουμισμένη,
νάχη ρουμπίνι τὴν καρδιά σου κρεμασμένη.

Σχίζει τὰ στήθη του μὲ δίστομο μαχαῖρι,
καὶ τὴν καρδιά του μὲ τὸ ἴδιο του τὸ χέρι
σ’ ὀλόχουση ἀλυσίδα τὴν κρεμάει,
κ’ εὐθὺς στὴν στρίγγλα τὴν ἀγάπη του τὴν πάει.

Χαμογελάει τ’ ἀλικό της στόμα
κι’ ἄπονα τοῦ ζητάει: — Θέλω ἀκόμα
τὰ δυὸ σου ζαφειρένια μάτια γιὰ στολίδι,
δεμένα σ’ ἓνα σπάνιο δαχτυλίδι.

Στοῦ χουσικοῦ τὸ ἀργαστήρι τρέχει
καὶ τὰ ζαφείρια — μάτια του τὰ χύνει
μονάχος. Κι’ ὄλο του τὸ ἔχει,
γιὰ ἓνα δαχτυλίδι ἐκεῖ τὸ δίνει.

Κι’ ὁ πόνος κ’ ἡ ἀγάπη, ὀδηγάει,
τὸν ἄμοιρο τυφλὸ καὶ τῆς τὸ πάει...

Τὸ παίρνει καὶ τὸ χέρι της στολίζει...
Ξεσπᾷ σὲ γέλιο ἀκαρδο ἐκείνη -
γέλιο σκληρὸ, γέλιο κακὸ ποῦ βροῖζει...
τὸν στρώχνει καὶ τὴν πόρτα της τοῦ κλείνει:
— Εἶν’ ἡ ἀγάπη μου πολλὴ ἀκριβὴ καὶ μὴν κοπιάζεις
Φτωχὲ τσοπάνο μου, — τοῦ λέει
ὅ,τι κι’ ἂν δώσης, δὲν τὴν ἀγοράζεις!

Πέφτει ἐκεῖνο στὸ κατῶφλι της καὶ κλαίει...
Περνᾷ ἡ ἄμοιρη του ἡ μάννα καὶ ξανοίγει
πεσμένο στῆς ξωθιάς τὰ σκαλοπάτια
— χωρὶς καρδιά γι’ αὐτήνε πιά καὶ μάτια —
τὸ σπλάχνο της,... κι’ ὁ σπαραγμὸς τὴν πνίγει.

Σὰν τὸ μωρὸ τὸν παίρνει στὴν ἀγκάλη
καὶ λέει, χαϊδεύοντάς του τὸ κεφάλι:
— Ἔλα παιδί μου πᾶμε σπῆτι ὡς τόσο
κι’ ἐγὼ μιὰ πιόμορφη νυφοῦλα θὰ σοῦ δώσω.

Καὶ τὸ ξανθὸ παιδί τὸ ἐρωτεμένο
τῆς ἀπαντάει μὲ παράπονο πνιγμένο:
— Ὅτι καλὸ κι’ ἂν εἶχα, μάννα μου γλυκειά μου,
τὰ μάτια μου, τὸ νοῦ μου, τὴν καρδιά μου,
ὄλα τὰ πῆρε. Ἄν θῆς ἄλλη ν’ ἀγαπήσω,
οὔρε καὶ φέρε μου τα πάλι πίσω.

— Παιδί μου! λέγ’ ἡ μάννα πονεμένα,
Νοῦ καὶ καρδιά καὶ μάτια θάμ’ ἐγὼ γιὰ σένα.
Ὅχι δὲν πῆρ’ ἡ στρίγγλα ὄλα τὰ καλά σου.
Ἄφου ἔχεις τὴ μαρνοῦλα σου κοντά σου.

SONNET (*)

*Fontaines du Désir,
une jeunesse nue,
le charme de courir
toujours vers l'inconnu,
des roses effeuillées
sur le chemin d'amour,
et des amours mouillés
dans nos larmes—toujours.*

*Des voyageurs traqués,
Napoléon, nous sommes ?
Oh, nous ne sommes que —
tout simplement—des hommes
dont le suprême effort
c'est l'amour ou la mort.*

MITSO PAPANICOLAOU

(*) Σταλμένο από το Μ. Παπανικολάου στον ποιητή Ναπολέοντα Λαπαθιώτη μαζί με το βιβλίο του Henry de Montherlant "Les Fontaines du Désir".

"WIENER KAFFEEHAUS"

Κ. Σ.

Τὸ ἀπόγιομα ἐγὼ σκότωσα τῆς ἁγίας Κυριακῆς
προσμένοντας τὸ σούρουπο κοντά μου νὰ σὲ φέρει.
Πῆγα σὲ πολυσύχναστα καὶ θορυβώδη μέρη
καὶ σ' ὄλους μὲ τὴ σκέψη σου φαινόμενα γλυκῆς.

Τώρα καθὼς δλόμονος προσμένο — ἐφτά -- ναρτεῖς
στὸ καφενεῖο τ' ἀπόγερο κανεῖς πὺν δὲν τὸ ξαίρει,
στηρίζω τὸ κεφάλι μου στὸ νευρικό μου χέρι
κι' ἀφίνουμαι σ' ἕνα ὄνειρο γλυκειᾶς ἀπατοχῆς.

"Ὡ εἶν' ὅλα ὅπως τὰ θέλησα: Ἡ λάμπα ἢ μολοχιά,
ἢ βιεννέζα φροῦλάιν πῶχει μαλλιὰ σταχιά,
καὶ τρόπο ἀρχοντικώτατο τὸ τσάϊ ὅταν σερβίρει...

μονάχα ἐσὺ δὲν ἔρχεσαι κ' ἢ ὥρα ὅλο περνᾷ,
μονάχα πὺν τὴ θλίψη τῆς φαρμάξι μὲ κερνᾷ
ἢ μοναξιά ἢ ἀβάσταχτη σὲ πῆλινο ποτῆρι...

ΠΟΛΗ 1928

ΜΕΝΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

BIBΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

Δημοσθένη Ν. Βουτυρά, «*Μὲς στοὺς ἀνθρωποφάγους καὶ ἄλλα διηγήματα*».

Τὸ «μὲς στοὺς ἀνθρωποφάγους» εἶναι ἕνα συμβολικὸ διήγημα πὺν σατυρίζει ἔξυπνα καὶ χτυπητὰ τὴ σημερινὴ ζωὴ. Οἱ ἀνθρωποφάγοι εἶναι ἡ κοινωνία, ἡ καταπιεστικὴ δύναμις· ὁ ἥρωας τοῦ διηγήματος εἶναι ὁ ξεχωριστὸς ἀνθρωπος (ὁ Βουτυρᾶς ὁ ἴδιος ἴσως) πὺν δὲν μπορεῖ νὰ ἀφομοιωθεῖ μὲ τίς ἀπαιτήσεις τοῦ περιβάλλοντος καὶ ὑποφέρει, παλεύει μὲ θέληση ἀλλὰ μάταια, εἶναι ὁ μικρὸς, ὁ ἀδύνατος, δὲν μπορεῖ νὰ φάει «ἀνθρώπινο κρέας». Ὁ κούκος πὺν βάζει γιὰ σύντροφο τοῦ ἥρωά του ὁ Βουτυρᾶς εἶναι ἡ κάποια τάση τοῦ ἀνθρώπου, σὰ μιὰ ιδιότης τοῦ ἐγὼ μας πὺν σκανδαλίζεται ἀπτὴν καλοπέραση καὶ προθυμοποιεῖται γιὰ ὑποχωρήσεις, ὅποιες καὶ νᾶναι.

Οἱ λεπτεῖς παρατηρήσεις τοῦ συγγραφέα, ὁ ἔξυπνος τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο χειρίζεται τὸ θέμα του, τὸ ξεπίτιδες ἀτημέλητο ὕφος του δίνουν μιὰ ἰδιόρρυθμὴ ζωηράδα, μιὰ δύναμις στὸ διήγημα. Ἀπτὴ τὴ ζωηράδα τὴν ἔχουν ὅλα τὰ διηγήματα τοῦ Βουτυρά.

Ἀπτὴν ἀρχὴ τοῦ διηγήματος σὲ μπάζει στὴν ἀτμόσφαιρα πὺν δημιουργεῖ, μέσα στὴν ὁποῖα δουλεύει τὸ θέμα του. Ἀπτὴν πρώτη στιγμή μὲ ἀδρές γραμμὲς χαρακτηρίζει τὸ κάθε τι, τὸ ζωντανεῖ, τὸ ἐμψυχώνει.

«Στὸ Μαγαζὶ τοῦ τσιγκούνη» μᾶς δίνει ἕνα φιλόργυρο — διαφορετικὸ ἀπτὸν κλασικὸ τοῦ Μολιέρου — λαϊκὸ τύπο πολὺ ἐνδιαφέροντα. Τσιγκούνης σὲ σημειο πὺν νὰ λυπάται ὅταν τρώνει τὰ παιδιὰ του. Ἀπτὴν τυραννικὴ φιλοργυρία του ἢ κόρη του ἀπελπισμένη αὐτοκτονεῖ, κι' αὐτὸς σκέπτεται κείνη τὴ στιγμή τὰ ἔξοδα, τὰ ἔξοδα τῆς κηδεῖας!

Καὶ ποῖο διήγημα του τόμου δὲν εἶναι μελετημένο, δυνατό, ζωντανό; Ἡ «γιάτρισσα» εἶναι ἕνα ἀπτὰ καλύτερᾶ, καλογραμμένο, ψυχολογημένο.

Ὁ Βουτυρᾶς περιγράφει, χρωματίζει, παρατηρεῖ. Στὸ «τρεις ὄρες ἀπτὴ χώρα» βρῖσκομε ἕνα τύπο, τὸ θεῖο, πὺν ἔχει ἀπεριόριστη ἐμπιστοσύνη σ' ἕνα ὑπερήτη του, τὸ Σπύρο. Τὶ τέχνη χρειάζεται γιὰ νὰ ἐμπνεύσεις ἐμπιστοσύνη. Μιὰ μέρα βεβαιώνεται πὺς ἦταν γελασμένος. Πόση στενοχώρια· μιὰ τέτοια διάψευση τῶν πεποιθῆσεών μας εἶναι τρομερὴ, προσβάλεται ὁ ἐγωϊσμός μας.

Καί πόσες άλλες ανθρώπινες αδυναμίες, πόσες ψυχολογικές παρατηρήσεις μέσα στ' άλλα διηγήματα. Στην «Έξοχη» ή παράξενη τύψη του Πλούμη, στο «Ο χειμώνας έχει φθάσει» ή αγάπη του Ταμπά. Καί όλα με χάρη παρουσιασμένα ζωντανά, αληθινά.

Φώτου Γιοφύλλη «*Η φαρμακωμένη*», δράμα σε τρεις πράξεις, έκδοτικός οίκος Ζηγάκη, 1927.

Πραγματικά ωραία ή εμπνευση του κ. Γιοφύλλη να μās παρουσιάσει πάνω στη σκηνή τὸ Σολωμό — νέο 27 χρονῶ — μές στον κοινωνικό του βίο. Τὸ ἔργο πρωτοπαίχτηκε στὸ θέατρο τοῦ Ζαπλείου (ὁδὸς Ἡρώδου Ἀττικοῦ) τὸν Ἰούνιο τοῦ 1925, καὶ πάλι τὸν Αὐγουστο τοῦ 1926 στὸ θέατρο Κυβέλης. Τόσα πολλὰ γράφτηκαν γιὰ τὸ Σολωμό, τόσο πολὺ διαβάζεται πού σχεδὸν κάθε μελετητῆς τῆς λογοτεχνίας μας φαντάζεται ἕνα δικό του Σολωμό ἄνθρωπο. Ὁ Σολωμός τοῦ κ. Γιοφύλλη μπορεῖ λοιπὸν νὰ προσκρούσει στὴν ἀντίληψη πολλῶν σὲ μερικά σημεῖα· ἀλλὰ πιστεύομε ὅτι στοὺς περισσότερους θὰ φανεῖ πὼς ὑπάρχει μεγάλη, πολὺ μεγάλη πιθανότητα τέτοιος, ἢ σχεδὸν τέτοιος, ὅπως μās τὸν δείχνει ὁ κ. Γιοφύλλης, νὰ παρουσιαζότανε ὁ νέος Ζακυνθινὸς κόμης στὴν κοινωνία τοῦ νησιοῦ τοῦ 1825. Στὴν Μαριέττα Παπαγεωργοπούλου (ἢ «Φαρμακωμένη») εἶχε περισσότερη ἐλευθερία δημιουργίας καὶ μās ἔδωσε ἕνα χαρακτῆρα πολὺ ἐπιτυχημένο. Ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα πράξι περνοῦνε στὸ σπῆτι τοῦ ἐμπόρου Παπαγεωργοπούλου (θεῖου τῆς Μαριέττας)· στὴν πρώτη δίνεται βεγγέρα· καὶ κατορθώνεται πολὺ ὁμορφα νὰ μās μεταδοθεῖ ἡ ἐντύπωση τοῦ παλαυκοῦ καιροῦ, τοῦ σύγχρονου μὲ τὴν ἐπανάσταση.

Δρος Α. Συγκελάκη «*Τὰ Μεγάλα Κοινωνικά Διηγήτρια*». Ἐκδοτικὴ ἑταιρεία Γράμματα, Ἀλεξάνδρεια — Ἀθήναι 1928.

Σπάνια ἡ ἐκλαίευση τῆς ἐπιστήμης γίνηκε μὲ τόση σαφήνεια καὶ μὲ τόση καλὴ ἐκλογή ὅπως ἀπτόν γιαιτὸ Συγκελάκη. Τὰ διηγήτρια γιὰ τὰ ὁποῖα γράφει εἶναι κυρίως ὁ καινός, τὸ οἰνόπνευμα, τὸ χάσις, τὸ ὄπιο, ἡ μορφίνη, ἡ κοκαΐνη. Οἱ ἐπιστημονικὲς παρατηρήσεις καὶ πληροφορίες πού δίνονται στὸ βιβλίο ἀποδείχνουν μὲ πόση προσοχὴ καὶ δξύνουα ὁ συγγραφεὺς μελέτησε τίς ιδιότητες καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς κατάχρησης τῶν διηγητήριων αὐτῶν. Μās δίνει καὶ μερικὲς πληροφορίες γιὰ τὴν πρώτη τους ἐμφάνιση.

Ἡ γενικὴ γνώμη εἶναι πὼς τὸ κάπνισμα τόφεραν στὴν Εὐρώπῃ οἱ πρῶτοι ἐρευνητῆς τῆς Ἀμερικῆς πού εἶδαν τοὺς ἰθαγενεῖς

νὰ κρατοῦνε «στὸ στόμα τους ἕνα φύλλο τυλιγμένο σὲ κύλινδρο» ἀπὸ κάποιο ἄγνωστο γι αὐτοὺς χόρτο», καὶ κατοπὶ παρατήρησαν ὅτι «τὸ ἄναβαν τὸ χόρτο αὐτὸ καὶ τὸ κάπνιζαν μὲ μιὰ προφανῆ» ἡδονικὴ εὐχαρίστηση. Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἡ γνώμη ὅτι «τὸν» καινὸ τὸν ἔφεραν στὴν Εὐρώπῃ περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος ταξειδιῶτες πού ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴν Περσία ὅπου ἦταν γνωστὸς διακόσια καὶ περισσότερα χρόνια πρῶτύτερα.

Γ. Κιτροπούλου, «*Ἐνα μεγάλο μῖσος*». Ἐκδοσις δευτέρα. Ἐκδοτικὸς οἶκος Α. Κασιγόνῃ, Ἀθήναι — Ἀλεξάνδρεια 1928.

Τὸ περισσότερο μέρος τοῦ τόμου, 50 σελίδες, κατέχει τὸ ἐκτενὲς διήγημα «Ἐνα μεγάλο μῖσος» μετὰ ἔχει ἕνα σύντομο, 7 σελίδες, «Μάνα ἔνοχη». Μῆτε τὸ ἕνα μās ἄρесе, μῆτε τὸ ἄλλο. Πάλι τὸ δεύτερο εἶναι πιὸ ἀνεκτό· ὄχι γιαιτὶ εἶναι καλύτερα γραμμένο· ἀλλὰ ἔφτὰ σελίδες ἀνιαρὲς εἶναι πιὸ ὑποφερτὲς ἀπὸ πενήντα.

Οἱ χαρακτῆρες μ' ὅλη τὴν προσπάθεια τοῦ συγγραφέα νὰ τοὺς ἐξηγήσει, μένουνε χωρὶς ζωτικότητα, ἀπλὲς σκιές. Ἡ πλοκὴ τῆς ὑπόθεσης ἀδέξια· μιλοῦμε γιὰ τὸ «Ἐνα μεγάλο μῖσος», τὸ ἄλλο διήγημα δὲν ἔχει πλοκὴ. Τὸ ὕφος κοινότοπο. Διαβάσαμε κατὰ καθῆκον ὅλον τὸν τόμο· ἀλλὰ ὁμολογοῦμε ὅτι συχνὰ εἴχαμε τὸν πειρασμὸ νὰ παραβοῦμε αὐτὸ τὸ καθῆκον καὶ νὰ πάψομε τὴν κωραστικὴ ἀνάγνωση.

Α.Τ.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ «*Ἡ τριλογία τοῦ πνεύματος*». «Γράμματα» Ἀλεξάνδρεια - Ἀθήναι 1928.

ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ «*Διηγήματα*», Ἀθήναι. Τυπογραφικὰ κατὰστήματα Ἀδ. Γεράρδων, 1928.

ΑΠ. ΜΑΜΜΕΛΗ «*Σταθμοί*», Ἀθήναι 1928. Τυπογραφικὰ κατὰστήματα ἀδελφῶν Γεράρδων.

ΑΛΚΗ ΘΥΛΟΥ «*Στοχασμοὶ γιὰ τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι καὶ ἄλλοι στοχασμοί*». Κριτικὲς μελέτες IV Ἀθήναι Τυπογραφεῖον Γ.Π. Καλλέργη 1928.

LEPTERIS ALEXIOU "Vers français d'un grec". Candie, île de Crète, 1928.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΒΑΛΤΑΔΟΡΟΥ «Όσοι ζήσου» Θεσσαλικά διηγήματα.

ΛΑΜΠΗ ΒΟΛΑΝΑΚΗ «Η τέχνη σάν κοινωνικό φαινόμενο».

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ, ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

«*Αναγέννηση*» μηνιαίο περιοδικό. Ἀθήνα. (Τεύχη 7ο και 8ο). — Μάρτης, Ἀπρίλης 1928.

Στὸ 7ο τεύχος, ἡ Δώρα Μοάτσου δημοσιεύει τὸ τρίτο, τέταρτο καὶ πέμπτο μέρος τῆς μελέτης τῆς «Ὁ ἑλληνικός στίχος ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ὡς σήμερα». Βρίσκομε ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν τρίτη ὀμιλία τοῦ κ. Σιδέρη γιὰ τὴ νεοελληνικὴ θεατρικὴ λογοτεχνία ἀπὸ τὸ 1800 ὡς τὸ 1850 «Ὁ Ἀλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβῆς».

Στὸ 8ο τεύχος ὁ κ. Κώστας Βάρναλης γράφει μιὰ ἐκτενὴ μελέτη «Τέχνη καὶ κοινωνικὲς συνθήκες». Ὁ κ. Κ. Παράσχος ἔχει ἄρθρο «Τὸ πατριωτικὸ ἰδιανικὸ τοῦ Βαλαωρίτη» καὶ συνεργασία τῆς κ. Ἀγγελίας Καστανάκη «Κάποια ζητήματα ἠθικῆς».

«*Σχολικὴ πράξις*», παράρτημα τοῦ περιοδικοῦ Ἀναγέννηση.

«*Ἑλληνικὰ Γράμματα*», 1 Μαΐου, 14 Μαΐου 1928, Ἀθήνα.

Στὸ πρῶτο τεύχος βρίσκομε μιὰ βαθυστόχαστη καὶ πολὺ ἐνδιαφέρουσα μελέτη τοῦ κ. Κ. Μπασιᾶ «Μαρξισμὸς—φασισμὸς—χριστιανισμὸς». Μιλῶντας γιὰ φασισμό καὶ κομμουνισμό ὁ κ. Μπασιᾶς λέγει «ἀρχίζοντας ἀπὸς ὁμοίωτες μορφοῦμε νὰ ποῦμε πὼς κ' ὁ φασισμὸς καὶ ὁ κομμουνισμὸς ἔχουνε κάποιες ὁμοιότητες καταληπτικῆς, χητικῆς. Πρῶτα πρῶτα καὶ τὰ δύο συστήματα στηρίζονται σὲ δυναμικὲς μειοψηφίες ποὺ ἐπιβάλλουν τὴ θέλησὶ τους σὲ μιὰ παθητικὴ καὶ τρομοκρατημένη μάζα». Μέσα στὸ ἄρθρο ὑπάρχει καὶ τὸ φασιστικὸ πιστεῦν ποὺ ἡ ἐπίσημη ἰταλικὴ κυβέρνησις ἀναγκάστηκε νὰ τὸ ἀρνηθεῖ μὰ δὲν μπόρεσε νὰ σταματήσει τὴ δημοσιότητά του.

Ὁ κ. Μαν. Πρωτοψάλτης γράφει γιὰ τὸ «Ἀνέκδοτο Καρπαθιακὸ Ἀλφάβητο τῆς Ἀγάπης».

Στὸ τεύχο 14 Μαΐου ὁ κ. Δ. Εὐαγγελίδης γράφει γιὰ τὸ γεγραμνὸν ζωγράφο τοῦ 15ου αἰῶνα Ἀλμπρεχτ Ντύρερ.

«*Ἡ Σύγχρονη Σκέψις*», δίμηνο περιοδικό. Μάρτιος — Ἀπρίλιος 1928. Chicago.

Πολὺ καλὸ τεύχος. Τὸ περιοδικὸ αὐτὸ βγαίνει ἐπιμελημένο καὶ ὁμορφο. Ἡ συνεργασία τοῦ ἐκλεκτοῦ διηγήματα «Τὸ βράδυ τῆς ἀποκριῆς» τοῦ κ. Ἀδ. Παπαδήμα. «Ὀλοφάνερα μυστικά» τοῦ κ. Μ. Βισάνθη. Τὸ «Γκαρσόν» τοῦ κ. Κώστα Παρορίτη.

Βρίσκομε ἓνα πολὺ ὄρατο ποίημα τοῦ Μ. Μαλακᾶση «Σὲ νεκρὴ κόρη» καὶ στίχους τοῦ Μένου Ἀναγνωστόπουλου, Στέλιου Σπεράντζα, Μιχ. Δ. Στασινοπούλου, Ἀπ. Μαμμέλη, Μήτσου Παπανικολάου. Τὸ ποίημα τοῦ κ. Ἀπ. Μαγγανάρη «Οἱ δρόμοι» θυμίζει ἐλαφρῶς Καβάφη.

Μᾶς ἄρεσαν οἱ μοντέρνες ζωγραφίαι τοῦ κ. Ἰωάννη Βλαστοῦ ποὺ ἔχει τὸ τεύχος.

Τὰ σημειώματα τῆς «Σύγχρονης Σκέψης» δείχνουν πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ ἐνημερότητα στὴν πνευματικὴ κίνησι. Σ' ἓνα ἀπ' αὐτὰ ὑποδεικνύονται ποιά βιβλία τὸ περιοδικὸ θεωρεῖ ὡς τὰ καλύτερα ἀπὸ τὰ πολλά, πάρα πολλά, ποὺ τυπώθηκαν πέρα. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ τὰ καλύτερα βιβλία εἶναι τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ λογοτέχνη κ. Γ. Πιερίδη τὸ «Ἐνας Ξένος καὶ ἄλλα διηγήματα».

«*Νέα Ἑστία*» 1 Μαΐου, 15 Μαΐου 1928, Ἀθήνα.

Συνεργάζονται: (Τεύχος 1 Μαΐου) Κλέων Παράσχος, Αἰμιλία Στεφ. Δάφνη, Μ. Φιλήντας, Τέλλος Ἄγρας (Τεύχος 15 Μαΐου) Δημοσθένης Ν. Βουτυρᾶς, Κώστας Καιροφύλας.

Κάτι εἶδαμε πάλι στὴν «Νέα Ἑστία» γιὰ Μαλιάνους κλπ. Στὰ σοβαρὰ ἀσχολεῖται ἡ «Νέα Ἑστία» μὲ τέτοια ἀερολογήματα;

«*Ἰόνιος Ἀνθολογία*», Ἀπρίλης 1928, Ζάκυνθος.

Ὁρατο τὸ διήγημα τοῦ Χρηστοβασιλῆ «Πάσχο Ἡρώων»: πολὺ ζωντανὸ τὸ μέρος ποὺ περιγράφεται ἡ φιλικὴ ἀντιζηλία τοῦ Σαμουὴλ καὶ τοῦ Κατσαντώνη καὶ τὸ φιλότιμό τους στὸ σπάσιμο τοῦ κόκκινου αὐγοῦ — τὸ σοβαρὸ ζήτημα τοῦ ποῖος θὰ κρατᾶ τὸ αὐγὸ κάτω. Διαβάζομε στίχους «Στὴν Κα Μαριέττα Μινώτου» τοῦ κ. Α. Σημηριώτη καὶ «Κυριακὴ» τοῦ κ. Μ. Στασινοπούλου.

Στὴ σειρά ἔργων ποὺ δημοσιεύει μὲ τὸν τίτλο «*Ἐρευνα*», ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Α. Κασσιγόνη μᾶς ἔδωσε τὸ Μαῖο τὴν «Κοινωνικὴ ὕγεινή» τοῦ ἱατροῦ Κ. Α. Χαριτάκη — ἡ ὁποία εἶναι γεμάτη ἀπὸ χρήσιμες πληροφορίες καὶ ὁδηγίες γιὰ τὴν καταπολέμησι τῆς διάδοσης τῆς φθίσης καὶ τῶν ἀφροδισίων νοσημάτων τὴν ὑγιή ἀνατροφή τῶν παιδιῶν τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῆς τοξικομανίας.

“*Νέα Επιθεώρηση*” μηνιαία έκδοση, Ἀπριλίου 1928, Ἀθήνα. Ὅλη ἡ συνεργασία τοῦ περιοδικοῦ μέσα στή μονόπλευρη θεωρία του. Ἄν ὑπῆρχαν τουλάχιστον δικοί μας νά τά γράφουν, ἀλλά καταφεύγουν στοὺς ξένους γιά νά βροῦνε ὕλικό.

Τό “*Πανόραμα*” (Μηνιαία καλλιτεχνική καί φιλολογική ἔκδοση, Κάϊρον — Ἀλεξάνδρεια) μᾶς ἔδωσε ἓνα πολὺ καλὸ τεῦχος γιά τὸν Μάρτιο. Ἡ ἐμφάνισή του εἶναι ἐπιμελημένη, καί ἡ εἰκονογράφηση ἐπιτυχημένη. Ἐνα σκίτσο τοῦ Καλοσοῦρου μᾶς δείχνει τὸν μεγάλο διηγηματογράφο Βουτυρά. Ἐχει σκίτσα τοῦ κ. Σ. Σταματίου καί τοῦ κ. Ἀνδρεόπουλου ἀπτόν Πάτση· φωτογραφία τοῦ κ. Μένου Ἀναγνωστοπούλου. Δύο εἰκόνες τοῦ αἰγυπτίου ζωγράφου Μαχμούτ Σαῖτ. Εἰκόνες ἀπτήν ἐπίσκεψη τοῦ Πατριάρχου στὸ ὄρος Σινᾶ καί εἰκόνα τοῦ Ὁρφανοτροφείου Ἡλιουπόλεως. Ἀπτή λογοτεχνική ὕλη: διήγημα τοῦ κ. Σ. Σταματίου “Δέ γλυτώνω” τοῦ Φώτου Γιοφύλλη· πεζὰ τραγούδια καί στίχοι τοῦ κ. Ἀναγνωστοπούλου· στίχοι τοῦ κ. Σταύρου Καρακάση πού δίνουν μιὰ γαλήνια ἐντύπωση:

“... Τριγύρω μου θωρῶ...
,, Ἀσάλευτη τῆ χουρμαδιά, φανταστικά σά στύλο,
,, Νωχελικά τὰ πράσινα σπαρτὰ στή γῆ γυρμένα
...”

Ἀπτοὺς παλαιότερους ποιητὲς ἔχει στίχους τοῦ Καβάφη “Πολὺ Σπανιώς”, τοῦ Παλαμᾶ “Ποιὸς ξέρει”, τοῦ Χρηστομάνου “Ἡ λίμνη”. Ἀπτό ποίημα τοῦ Καβάφη λείπει ἓνας στίχος, ὁ προτελευταῖος. Ἐπίσης μετὰ τὸ εἶν’ “ἓνας γέροντας” μπῆκε, κατὰ λάθος, θαυμαστικό. Τοῦτο τὸ σημειώσαμε γιὰ τὸ θαυμαστικό ὁ Καβάφης ἐλάχιστα τὸ μεταχειρίζεται. Αἴφνης στήν συλλογὴ 1907-1915 (ὅπου βρῖσκεται καί τὸ ποίημα πού τύπωσε τὸ “Πανόραμα”) πάνω σὲ 38 ποιήματα ἔχει μόνο τέσσαρα θαυμαστικά. Αὐτὴ ἡ καθαφική ιδιότητα ἴσως δὲν εἶναι γενικὰ γνωστή.

“*Ἀτλαντὶς*”, μηνιαῖο περιοδικό, Νέα Ὑόρκη, Μάρτιος 1928. Ἐλκύομε ἰδιαίτερα τὴν προσοχὴ στὸ ἄρθρο γιά τὴν “Βυζαντινὴ Εὐβόια” καί τίς ἀρχαῖες εἰκόνες πού βρῖσκονται στίς ἐκκλησιᾶς τῆς Εὐβόιας, ἀπτίς ὁποῖες μᾶς δίδονται τρεῖς (ἡ “ἅγια Καλλιόπη”, ὁ “Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου”, ὁ “Ἅγιος Κοσμάς”). Μιά ἀνταπόκριση ἀπτήν Πάτρα ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἐγκαίνια τῆς ὥραίας ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Διονυσίου πού χτίστηκε στή μεγάλη πελοποννησιακὴ πόλη. Ἐχει ἓνα πολεμικὸ διήγημα τοῦ κ. Κ. Φαλτάιτς “Οἱ πολιορκημένοι τοῦ Μπαχτζεζικ”.

“*Semaine Egyptienne*”. Στὸ τεῦχος τῆς 15 Ἀπριλίου βρῖσκομε συνεργασία τοῦ Ahmed Rassim, τοῦ F. Bonjean στίχους· ἄρθρο τοῦ Philippe Sagnac “Ἡ Αἴγυπτος καί ἡ Συρία στὰ 1833” διήγημα τῆς κ. Yvonne Laeuffer “ὁ φόβος”, ἀπτήν αἰγυπτιακὴ ζωῆ. Ἐπιτυχημένα τὰ σκίτσα τῶν συνεργατῶν τῆς “*Semaine Egyptienne*” ἀπτόν κ. Pazzi.

Ὁ κ. Henri Grégoire (τεῦχος 30 Ἀπριλίου) γράφει γιά τὸ ἔργο πού ἐτοιμάζει ὁ K. A. C. Creswell “Ἡ μουσουλμανικὴ τέχνη τῆς Αἰγύπτου”. Σὲ λίγους μῆνες θὰ κυκλοφορήσει ὁ πρῶτος ἀπτοὺς τέσσαρας τόμους· θὰ ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀρχιτεκτονική. Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Creswell πάνω στή Μουσουλμανικὴ τέχνη θὰ εἶναι βαρυσήμαντη χάρις στήν ξεχωριστὴ ἀξία τοῦ σοφοῦ αὐτοῦ μελετητῆ.

Ὁ κ. Glycas ἔχει συνέντευξη μὲ τὸν αἰγύπτιο λογοτέχνη Ahmed Deïf.

Στὸ φύλλο τῆς 15 Μαΐου βρῖσκομε συνέντευξη τοῦ κ. Glycas μὲ τὸν λόγιό Mohamed Awad.

“*Παναγύπτια*”, εἰκονογραφημένο περιοδικὸ γιά παιδιὰ, ἐφήβους καί κορίτσια. Ἐκδίδεται κάθε Σάββατο ἀπτά “Γράμματα”.

Πολὺ εἰστοχη ἡ ἰδέα τῆς διεύθυνσης τοῦ περιοδικοῦ γιά παρουσάζει στὰ παιδιὰ ἐργασία τῶν Ἀλεξανδρινῶν λογοτεχνῶν. Στὸ φύλλο τῆς 28 Ἀπριλίου ἔχομε “Τὰ βαπτίσια τῆς κόκκας” ἀπτόν κ. Παν. Βρισμιτάκη ὅπου περιγράφεται μὲ ζωηρότητα μιὰ οἰκογένεια μὲ πέντε χαριτωμένα παιδάκια. Στὸ φύλλο τῆς 5 Μαΐου ὁ κ. Γ. Πιερίδης δίνει “Τὸ ξύπνημα”, ἓνα ὄραιο διήγημα. Ἡ πρώτη ἐντύπωση τοῦ μικροῦ παιδιοῦ ἀπτό θέατρο. “Ἐνας κόσμος καινούργιος, ἓνας κόσμος ἀνώτερος σάλενε πίσω ἀπτό ζωγραφιστὸ πανὶ τῆς αὐλαίας. Μὲ τοὺς λευκοὺς χιτῶνες καί τοὺς τριανταφυλλὶ μαנדύες, οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἔμοιαζαν κάτι ἀγάλματα θεῶν”. Ὅταν ὁμοῦς κατόρθωσε νά τοὺς δει ἀπτό κοντὰ τὸ μικρὸ παιδί, κάθε ἄλλο παρὰ θεοὶ τοῦ φάνηκαν.

Οἱ στήλες τῶν ἀθλητικῶν εἶναι γεμάτες ἀπτό ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες καί ἀποτελοῦν μιὰ πολὺτιμη συμβολὴ στὸν ἐλληνικὸ ἀθλητισμὸ τῆς Αἰγύπτου, κάμνοντάς τον γνωστὸ καί ἐλκυστικὸ στὰ παιδιὰ. “Οἱ πρόσκοποι μας στὰ Ἱεροσόλυμα” (φύλλο τῆς 12 Μαΐου) εἶναι μιὰ λεπτομερὴς περιγραφή τῆς ἐκδρομῆς τῶν Ἑλλήνων προσκόπων τὸ Πάσχα στὰ Ἱεροσόλυμα.

“*Journal des Hellènes*”. Ἐφημερὶς τοῦ Παρισιοῦ. Ξεχωρίζομε τίς πολὺ καλὲς ἀθηναϊκὲς ἀνταποκρίσεις — καλλιτεχνικὲς καί φιλολογικὲς τοῦ κ. Μάριου Βαϊάνου. Ἀπτήν Αἴγυπτο ἔχει

άνταποκρίσεις του κ. Δ. Χαριτάτου — μιὰ γιὰ τὴν ἔκθεση τοῦ κ. Πάση, καὶ μιὰ γιὰ τὴν χειροτονία καὶ τὸ στάδιο τοῦ μητροπολίτου Ἀξώμης. Ὁ κ. René Rivaux γράφει (στὸ φύλλο τῆς 15 Ἀπριλίου) γιὰ τὴν ἑλληνικὴ πνευματικὴ ἐπίδοση στὸ Βουκουρέστι κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα καὶ τὶς ἀρχές τοῦ 19ου. Στὸ φύλλο τῆς 29 Ἀπριλίου διαβάσαμε γιὰ μιὰ ἔκθεση Ἑλλήνων ζωγράφων στὸ Παρίσι ἀπ' τοὺς ὁποίους σημειώσαμε τὴν κ. Ἀλεξανδρίδη καὶ τὸν κ. Στεφανόπουλο, καὶ τοὺς αἰγυπτιωτὲς Μηταράκη καὶ Παπαγεωργίου.

“**Μόδα καὶ Τέχνη**” μηνιαῖο περιοδικό, Ἀπρίλιος-Μάιος 1928. Ἀθήνα. Στὸ φιλολογικὸ του μέρος συνεργάζονται: Σπύρος Παναγιωτόπουλος, Μηνᾶς Ζώτος, Γ. Ἀθάνας καὶ ἄλλοι.

Καὶ ὡς ὕλη καὶ ὡς εἰκονογράφηση τὸ “**Cinégraphie Journal**” (Ἀλεξάνδρεια) εἶναι ἓνα πολὺ ἐνδιαφέρον ἐβδομαδιαῖο περιοδικό. Στὸ φύλλο τῆς 10 Μαΐου σημειώσαμε ὁμορφους στίχους τοῦ κ. Νερούση.

“**Ἐλευθερία**” ἑφημερίς, Λευκωσία, Κύπρος. Καὶ ἄλλοτε μᾶς δόθηκε ἀφορμὴ νὰ γράψουμε πόσο καλὸ φύλλο εἶναι ἡ “Ἐλευθερία”. Χρησιμότητι γιὰ τὴν Κύπρον, εἶναι ἐπίσης χρήσιμη γιὰ τοὺς ἐδῶ Κυπρίους γιὰ τὸς κάμει ἐνήμερους σὲ ὅλα τὰ ζητήματα τῆς πατρίδας τους. Στὸ φύλλο τῆς 7 Ἀπριλίου διαβάσαμε μιὰ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Σ. Λοῖζίδη “ἀπολογία δημοτικισμοῦ”.

“**Ἀλήθεια**” πολιτικὸ καὶ φιλολογικὸ ἐβδομαδιαῖο φύλλο. Λεμεσός, Κύπρος. Μὲ καλὰ γύφια ἄρθρα ποὺ φέρουν τὴ γνωστὴ ὑπογραφή τοῦ κ. Μ. Δ. Φραγκοῦδη (“Σκέψεις καὶ σχόλια ἐπὶ τοῦ Ἐναρκτηρίου”, “Τὸ ἐν Λάρνακι ἐκπαιδευτικὸν Συνέδριον”). Μὲ καλὰ πληροφορημένες ἀνταποκρίσεις ἀπὴν Αἴγυπτον.

“**Νέα Ἠχώ**”, ἑφημερίς, Πόρτ-Σαῖτ. Διαβάσαμε στὸ φύλλο τῆς 28 Ἀπριλίου μιὰ περιληψὴ διαλέξεως περὶ Ἰσλάμ ποὺ ἔκαμε στὴν ἑλληνικὴ ἔνωση τῶν Νέων “Ὁρφεὺς” ὁ Δρ. Σκουφόπουλος.

“**Ἀρκαδία**” ἐβδομαδιαῖα ἑφημερίς τοῦ Σικάγου. Σημειώσαμε ἓνα ἄρθρον τῆς “Πρὸς τοὺς Αἰθέρας” στὸ ὁποῖο ἐξαιρούνται τὰ προσόντα ποὺ ἔχει ὁ Ἕλληνας γιὰ νὰ γίνῃ πρῶτης γραμμῆς ἀεροπόρος, ὅπως εἶναι πρῶτης γραμμῆς ναύτης.

“**Νέα Ἀγωγή**” μηνιαῖο παιδαγωγικὸ δελτίο. Ἀπρίλις 1928.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΜΙΑ ΠΟΛΥ σημαντικὴ ἔκδοσις ἐτοιμάζουν τὰ “Γράμματα”. Εἶναι τοῦ κ. Ἀθ. Γ. Πολίτη, ἐπιτετραμμένου τῆς Ἑλλάδος, τὸ βιβλίον “Ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ἡ Σύγχρονος Αἴγυπτος”. Ἀπὸ τέσσερα ἔτη ὁ διαπρεπὴς διπλωμάτης καὶ λόγιος ἐργάζεται πάνω στὸ μεγάλο αὐτὸ ἔργο τὸ ὁποῖο θὰ εἶνε πολὺ ὀφελίμο στὸν Αἰγυπτιωτὴ Ἑλληνισμὸ. Θὰ διαφεύξει σὲ δύο τόμους. Ὁ πρῶτος “Ἱστορία τοῦ Αἰγυπτιώτου Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὸ 1798 μέχρι τοῦ 1927” ὁ δευτέρος “Συμβολὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν Ἀνάπτυξιν τῆς Συγχρόνου Αἴγυπτου”. Τὸν πρόλογον τοῦ ἔργου ἔγραψε ὁ κ. Ν. Καμπᾶς, πρῶην Πρόεδρος τοῦ Μικτοῦ Ἐφετερίου. Ἀπὸ τοὺς τίτλους μερικῶν κεφαλαίων τοῦ συγγράμματος εὔκολα μπορεῖ νὰ νοηθεῖ πόσο ἐνδιαφέρον εἶναι καὶ διδακτικόν.

Οἱ Ἕλληνες ἐπὶ Βοναπάρτου — Οἱ Ἕλληνες ἐπὶ Μωχάμετ Ἄλη — Ἱστορία τῆς Κοινότητος Ἀλεξανδρείας — Ἱστορία τῶν ἄλλων Κοινοτήτων Αἰγύπτου καὶ Σουδάν — Τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα Αἰγύπτου — Τὰ Ἑλληνικὰ Φιλανθρωπικὰ Ἰδρύματα Αἰγύπτου — Οἱ Ἕλληνες ὡς σκαπανεῖς τοῦ Πολιτισμοῦ ἐν Αἰγύπτῳ — Ὁ Ἕλληνας Ἐργάτης ἐν Αἰγύπτῳ — Οἱ Ἕλληνες καὶ ἡ Γεωργία ἐν Αἰγύπτῳ — Οἱ Ἕλληνες καὶ τὸ Ἐμπόριον ἐν Αἰγύπτῳ — Οἱ Ἕλληνες καὶ ἡ Βιομηχανία ἐν Αἰγύπτῳ — Οἱ Ἕλληνες Ἐπιστήμονες ἐν Αἰγύπτῳ — Τὰ γράμματα καὶ αἱ Τέχναι τῶν Ἑλλήνων ἐν Αἰγύπτῳ κτλ.

Οἱ ἐκλεκτοὶ Ἕλληνες καλλιτέχνες Χ. Ἀλεξανδρίδη (Στεφανόπουλου) καὶ Δ. Στεφανόπουλος ἔκαμαν ἔκθεσιν στὸ Παρίσι (Galerie A. Barreiro) ἀπὸ τῆς 2—16 Μαΐου. Καὶ οἱ 60 ὥραι οὗ πίνακες — τοπεῖα, θαλασσογραφίαι καὶ σκιηνὲς ἀπὴν ζωὴ τῶν χωρικῶν — εἶναι ἀπὸ ἑλληνικὸ ὕψιστον.

Ἡ ζωγραφικὴ ἀξία τῶν καλλιτεχνῶν αὐτῶν βλέπομε μ' εὐχαρίστησίν μας νὰ ἐκτιμᾶται καὶ ἔξω ἀπὴν Ἑλλάδα καὶ ἰδίως στὸ Παρίσι, ποὺ τόσο δύσκολο δείχεται πάντα γιὰ τοὺς ξένους.

Ο ἑΥΝΕΡΓΑΤ-ΗΣ ΜΑΣ κ. Δ. Μαρ. μᾶς ἔγραψε:

“Τὸ φυλλάδιον τῆς “Ἀλεξανδρινῆς Τέχνης” μὲ τὴν δημοσίευσιν τῶν “Βαρβάρων” τοῦ Καβάφη ἔδωσε ἀφορμὴν στὸν μέγαν μας Μαλακάση μὲ τὸ διάβασμά του νὰ ἐμπνευστεῖ καὶ νὰ γράφῃ, ἔτσι, παίζοντας, τὸ παρακάτω Καβαφικὸ ποίημα, στὸ ὁποῖο προσπά-

θησε να δώσει τὴ χάρη, τὴ διατύπωση καὶ γενικὰ τὸ Καβαφικὸ
στὺλ τόσο ἀπλῶ καὶ τόσο ὁμορφα. Νὰ λοιπὸν ποῦ ὕστερα ἀπὸ
τόσους οἱ ὁποῖοι εἴτε παίζοντας, εἴτε μιμούμενοι ἀντέγραψαν ἢ
ἔγραψαν σὲ Καβαφικὸ ὕφος, κ' ὁ Μαλακάσης ὄχι μόνον θαυμαστῆς
καὶ φίλος τοῦ μεγάλου ἀλεξανδρινοῦ ποιητοῦ ἀλλὰ καὶ... μιμη-
τῆς του.

“Τὸ ποίημα εἶναι αὐτό :

“Οἱ Βάρβαροι τοῦ ἀσύγκριτου Καβάφη,
τοῦ παραδόξου ἀριστοτεχνικοῦ
ποῦ ποιήματα θεσπέσια μᾶς γράφει,
στὴ Ρώμῃ δὲν ἐπῆγαν. Ἀλλὰ ἐδῶ
ἔφθασαν κάποτε οἱ Ρωμαῖοι τοῦ Ἀδριανοῦ,
κ' οἱ Ἀθηναῖοι χωρὶς διάκρισιν κ' αἰδῶ,
μὲ δάφνες τοὺς ἐδέχθησαν καὶ ἄνθη.
Κι' ἐκεῖνοι πύλας ὑψωσαν κ' ὑδρογωγεία
αἰώνια κατεσκεύασαν, κ' ἡ ὑγεία
τῆς πόλεως ἐβελτιώθη κ' ἐμωράνθη
τὸ γένος τῶν κατακτητῶν, κ' ἀπῆλθεν
ὁ τύραννος, ἀνόητος ὅπως ἦλθεν,
ἀφίσας Ἀθηναίους καὶ Πειραιῶτας
ἀπαρηγόρητους ὁμοῦ καὶ κεληνότας,

Δὲν εἶναι χαριτωμένο;”

Σ' ἓνα ἄρθρο τοῦ κ. Μ. Βαϊάνου στὴν “Ἑσπερινή” (τῆς 25
Ἀπριλίου) διαβάσαμε πολλὰ χαριτωμένα πράγματα γιὰ τοὺς λο-
γίους καὶ τοὺς καλλιτέχνες τοῦ “Παγκείου”, καὶ εἶδαμε καὶ σκίτσα
τῶν συνεργατῶν μας Μυρτιώτισσας, Μάριου Βαϊάνου καὶ Δ. Μα-
ραγκοῦ — κ' ἓνα μυστηριώδικο σκίτσο κάτω ἀπὸ ὁποῖο γράφεται
“ὁ Ἀντωνιάδης, ὁ Ἄγρας ἢ ὁ Ἰστράτι;”

Εἰς 18 Ἀπριλίου ἄνοιξε στὸν Πειραιᾶ (Φουαγιέ Δημ. Θεά-
τρον) ἡ ἔκθεσις ζωγραφικῆς τῆς διαλεχτῆς καλλιτέχνιδας Δδος
Πηνελόπης Διαμαντοπούλου. Μέσα στὰ 110 περίπου ἔργα τῆς πολ-
λὰ εἶναι τοπεῖα τῆς Πόλης. Ἡ εἰδικότητά τῆς Δδος Διαμαντο-
πούλου εἶναι τὰ τζαμιά. Ἔχει καὶ τὴν Ἁγία Σοφία καὶ μάλιστα
τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἔργο πολὺ ἐνδιαφέρον.

Εἰς τὴν σελ. 235 γραμ. ὁ τελευταῖος μας τεύχος τυπώ-
θηκα κατὰ λάθος σ υ μ π ἄ θ ε ι α ἀντὶ ἐ μ π ἄ θ ε ι α.